

Ladonja

VJERSKI INFORMATIVNO-KULTURNI LIST | BR. 5/423 | GODINA XL | CIJENA 10 KN

SVIBANJ 2021.

**„Sakramentu Veličajnom
pojmo u sav glas...!“**

Poštovani čitatelji Ladonje,

nalazimo se u vremenu veoma važnih blagdana i događaja koji nam dolaze krajem mjeseca svibnja i početkom mjeseca lipnja. I Ladonja želi tome dati svoj doprinos. Upravo smo ovih dana proslavili svetkovinu Duhova, Pedesetnice, kojom, kako mu i samo ime govori, slavimo pedeset dana nakon Uskrsa. Koliko god se mi svećenici trudili govoriti o tome kako je to važna svetkovina za svakoga kršćanina, stječe se dojam da baš nismo uvijek svjesni važnosti i značaja ove svetkovine i da i tu svetkovinu doživljavamo samo kao jedan u nizu blagdana koji nam dolaze u liturgijskoj godini. Pa ipak, vjerujem da nam pri spomenu Duhova pred oči dolazi događaj koji opisuje sv. Luka u Djelima apostolskim kako su apostoli nakon silaska Duha Svetoga izišli i hrabro svjedočili vjeru u Krista

IMPRESUM

Pokrenuo Antun Hek, od lipnja do listopada 1972. listić – prilog obiteljskog časopisa Kana, samostalno izlazi od Božića 1981.

Osnivač:

Biskupski ordinarijat Porečke i Pulsko biskupije

Glavni urednik: Vilim Grbac

Uredništvo: Blaž Bošnjaković, Danijela Fattorich, David Gortan, Vilim Grbac, Tomislav Milohanić, Željko Mrak, s. Terezija Pavić, Nela Petek

Adresa uredništva:

Dobrilina 6, 52000 Pazin, tel: 052/624-342

ladonja@biskupija-porecko-pulska.hr

List izlazi 12 puta godišnje

Godišnja pretplata 120,00 kuna

Grafičko oblikovanje i priprema: David Ivić

Tisk/Nakladnik

JOSIP TURČINOVIC d.o.o.

Dobrilina 6, PAZIN

Broj i naziv ūra računa:

ISTARSKA KREDITNA BANKA UMAG d. d.

IBAN: HR7023800061147003243

Uplate iz inozemstva izvršiti na:

JOSIP TURČINOVIC d.o.o.

Dobrilina 6, PAZIN

IBAN: HR7023800061147003243

BIC/SWIFT: ISKBHR2X

UDK ISSN

282 : 379.8

ISSN 1330-5018

Naslovnica: Tijelovo, Poreč 2019.

uskrsloga, prožeti duhom kojega je Isus i obećao. Progoverili su tako da su ih mogli razumjeti svi koji su se toga dana zatekli u Jeruzalemu. Liturgija toga dana govorи da se Crkva tada, na dan Pedesetnice, „predstavila“ svijetu i da se apostolima pridružuje mnoštvo onih koji prihvaćaju vjeru u Isusa uskrsla od mrtvih i žele postati njegovim sljedbenicima.

To je dakako prigoda i za nas da si postavimo pitanje jesmo li i mi danas doista otvoreni Duhu Svetom kako su to bili apostoli na dan Pedesetnice? Hoćemo li dopustiti duhu Isusa Krista da nas vodi, pa čemo i mi steći hrabrost svjedočiti svoju vjeru, dakako, ponajviše primjerom, više negoli riječima? Ako nas vodi duh Isusa Krista, onda će naš govor moći razumjeti i drugi jer će to biti govor poštovanja, strpljenja, ljubavi i dobrote, a taj govor svatko razumije. Sigurno smo više puta čuli da je to isti Duh Sveti čije darove i mi primamo u sakramentima. To je kako kaže Isus: „Duh istine koji nas upućuje u svu istinu“. Stoga nas i sv. Pavao poziva „da živimo po Duhu i da se po njemu ravnamo“. To dakako znači da Duh Sveti nije sredstvo kojim čemo se mi poslužiti kada budemo željeli pokazati svoju pobožnost ili sredstvo koje nam služi kako bismo dobili upravo ono što želimo i što hoćemo. Živjeti po Duhu znači živjeti po Isusovu primjeru, znači živjeti novim životom. Svetkovina je Duhova i rođendan Crkve, i to je prigoda da razvijamo svijest da smo svi mi koji smo kršteni, članovi te velike obitelji – Crkve. Valjda smo barem mi, koji se smatramo vjernicima, konačno shvatili da Crkva nisu samo pape, biskupi, svećenici, već da svi, koji su kršteni, doprinose slici Crkve. Pitati se, dakako, treba kako ja, koji sam krštenjem postao član Crkve, doprinosim svojim životom, svojim riječima i djelima da

Crkva bude doista onakva kakvu je Isus želio, da Crkva bude onakva za kakvu su mnogi u njezinoj povijesti bili spremni dati svoj život.

Ovih dana imamo također prigodu malo više i ozbiljnije razmišljati o Bogu u koga vjerujemo. Radi toga i slavimo najveću tajnu naše vjere, Presveto Trojstvo. Možda nismo ni svjesni koliko puta izražavamo vjeru u Presveto Trojstvo stavljajući na sebe znak križa. Taj znak križa ne bi trebao biti formalnost, već izraz naše vjere da je Trojedini Bog, Bog ljubavi i milosrđa, Bog nade i utjehе. Nismo li upravo mi, poštovani čitatelji, pozvani biti vidljiv znak te Božje dobrote i ljubavi?

Naslovnu stranicu ovoga broja Ladonje posvetili smo još jednome danu, svetkovini Presvetoga Tijela i Krvi Kristove, tj. Tijelova. Ove godine Tijelovo slavimo početkom mjeseca lipnja, iako ne znamo u kakvim čemo okolnostima ove godine proslaviti ovaj blagdan, znamo da čemo i tom prigodom izreći veliku zahvalu Bogu za dar Euharistije, za stvarnost Presvetoga Tijela i Krvi Kristove, koja nam daje milost da u svom životu možemo živjeti po Isusovu uzoru. Lijep je običaj da se toga dana organiziraju Tijelovske procesije po našim mjestima gdje god je to moguće. Time mi kršćani želimo reći da nismo vjernici samo u svojim crkvama i u svojim domovima. Pronoseći Oltarski Sakrament svojim mjestom, želimo reći da svojom vjerom i kršćanskim vrednotama želimo obogatiti i učiniti boljim svijet u kome živimo. Mi svoju vjeru ne želimo držati za sebe. Ona nam ne dopušta da se zatvaramo u sebe i bavimo sobom. Duh Isusa Krista potiče nas da tu radost i nadu poput apostola na dan Pedesetnice dijelimo sa svima s kojima se susrećemo. Neka vam svima, poštovani čitatelji, bude od koristi listanje i čitanje naše i vaše Ladonje.

Osam lica ljubavi

„Plod je pak Duha: ljubav, radost, mir, velikodušnost, uslužnost, dobrota, vjernost, blagost, uzdržljivost. Protiv tih nema zakona.“ (Gal 5,22-23) Ovaj ulomak iz Pavlove poslanice Galaćanima obično navodimo kao listu „plodova Duha“. No, vrijedi uočiti da Pavao tekst započinje riječju „plod“ u jednini: „plod je Duha ljubav“. Nakon riječi „ljubav“ potrebno je staviti dvotočku jer riječi koje slijede zapravo pojašnjavaju što ta ljubav konkretno znači.

Ovo nije jedino mjesto na kojem Pavao tumači što je ljubav: njegovi učenici, baš kao i ljudi našega vremena, skloni su ljubav tumačiti na svoj način, i umjesto u ljubav, otklizati u ponašanje i osjećaje koji jednostavno nisu ljubav. Zato Pavao piše i poznati Hvalospjev ljubavi: da bi pokazao što ljubav nije (1 Kor 13).

U Poslanici Galaćanima 5,22-23 Pavao nabraja osam lica ljubavi: svaka od navedenih riječi zaslužuje posebno razmatranje, a cijeli tekst može poslužiti čak i kao osobni ispit savjesti. Jer svako lice ljubavi trebalo bi se očitovati u životu kršćanina. Svaki je krštenik, koji isповijeda vjeru u Boga Oca, Sina i Duha Svetoga – primio Duha, po krštenju, potvrđi, otvorenosti Bogu i njegovoj ljubavi – i može donijeti plod Duha – ljubav.

Duhom smo dotaknuti u dubini duše i naša je vjera dar Duha – On radi u nama da budemo autentični Kristovi svjedoci. Zato Pavao piše: „Nitko ne može reći: »Gospodin Isus« osim u Duhu Svetom.“ (1 Kor 12,3) No vjera se ne svodi na riječi, naprotiv – riječi mogu zavarati – i sam Isus upozorava: „Neće u kraljevstvo nebesko ući svaki koji mi govori: »Gospodine, Gospodine!«, nego onaj koji vrši volju Oca mojega, koji je na nebesima.“ (Matej 7,21) A Božja je volja – ljubav, prema Bogu i svakom

darovanom bratu i sestri. Zato plodovi Duha Svetoga nisu apstraktne manifestacije duhovnosti, već konkretni izričaji ljubavi, koje je Pavao za svoje Galaćane sažeo u osam riječi.

Radost, mir i velikodušnost

Ljubav se očituje u radosti: poput radosti mudraca koji otkrivaju zvijezdu Isusova rođenja (Mt 2,10), vidljiva i u radosti žena koje radosno otkrivaju značenje praznoga groba na uskrsno jutro (Mt 28,8). Kršćanska radost nije tek veselje, optimizam ili pozitivan stav nego radošću dotaknuta i prožeta duša, koja se u svemu zna susreti s Bogom i vidjeti nešto lijepo.

Ljubav se očituje i u miru: grčka riječ *eirene* prevodi hebrejsku *šalom*, a slikovito se možda najbolje izriče riječju „cjelovitost“. Mir označava sklad među ljudima, koji proizlazi iz svijesti da su ljudi međusobno upućeni jedni na druge, kao dio jedne cjeline, jedne ljudske obitelji. Mir – kao očitovanje Duha i kršćanske ljubavi – jest Božji mir koji nadilazi razumijevanje jer, riječima apostola Pavla taj mir „čuva srca i misli u Kristu Isusu“ (Filipljani 4,7).

I velikodušnost upućuje na prisutnost Duha Svetoga. U ovom se tekstu ne govori o velikodušnosti u darivanju, već u podnošenju: Pavao koristi isti izraz kako bi opisao strpljivost koju je Bog njemu iskazao: „A pomilovan sam zato da na meni prvome Isus Krist pokaže svu strpljivost i pruži primjer svima koji će povjerovati u njega za život vječni.“ (1 Tim 1,16) Radi se o spremnosti na podnošenje tuđe slabosti, dok one ne prelaze granicu zla i sablazni.

Uslužnost, dobrota i vjernost

Na što Pavao misli kad uslužnost ubraja među očitovanja Duha? Tom se riječju (grčki *hrestotetos*) opisuje doprinos društvu jer bez uslužnih

ljudi nema dobro uređenoga društva. Uslužnost nije tek spremnost na izvršavanje tuđih molbi, već iznutra motivirana nesebična spremnost na darivanje. U Evanđelju po Luki povezanom riječju *hrestos* opisuje se Boga: on je „dobrostiv i prema nezahvalnicima i prema opakima“ (Lk 6,35).

Dobrotu nije potrebno pobliže pojašnjavati: no i ova riječ upućuje na međuljudske odnose – utoliko što opisuje kvalitetu osobe koja brine za dobrobit drugoga. Vjernost očituje prisustvo Duha Svetoga na dvojak način: vjeran se čovjek oslanja na Boga, istovremeno je pouzdan oslonac drugima, i time iskazuje ljubav.

Blagost i uzdržljivost

I blagost je potrebno sagledati u odnosu prema ljudskim slabostima. U Drugoj poslanici Timoteju Pavao pojašnjava da se „blagošću preodgaja protivnike, ne bi li ih Bog podario obraćenjem te spoznaju istinu“. Ne radi se o uopćeno slatkom stavu nježnosti, već o konkretnom odnosu blagosti prema onima koji se vjeri protive. (2 Tim 2,25)

Na kraju dolazi riječ uzdržljivost (grčki *enkratēia*), koja izriče izuzetno važan koncept vladanja sobom. Kao jedna od ključnih kreposti u antičkoj rimskoj i grčkoj kulturi ima široko značenje: vladati sobom ne znači samo biti umjeren u nečemu nego i nalaziti snagu za prevladavanje svakoga impulsa koji iskriviljuje ljepotu čovječnosti. Uzdržljivost je ona uzda koja postavlja granicu i zaustavlja čovjeka koji bi bio spremjan uime dobra počiniti i zlo.

Na kraju zaključimo: Duhom prožet kršćanski život donosi jedan plod – ljubav – a ona, zato što izvire u Bogu, očituje brojne nijanse Njegove nježnosti i strpljivosti.

ORATORIJ SV. JOSIPA I NJEGOV PONIZAN GRADITELJ

Montréal, drugi po veličini grad u Kanadi, nalazi se na istoimenu otoku na ušću dviju rijeka – Saint Lawrence i Ottawe. Ovaj grad slovi kao jedan od najčišćih gradova na svijetu, a u njegovu se sklopu nalazi brdo Mount Royal s predivnim zelenim površinama. Upravo se na tom brdu smjestilo najpoznatije svetište sv. Josipa u svijetu, koje godišnje posjeti oko 2 milijuna ljudi – Oratorij sv. Josipa.

Povijest Oratorija seže od 1904. godine kada je brat pomoćnik Kongregacije Svetoga Križa – André Bessette izgradio kapelicu u čast sv. Josipu. Brat André, krsnim imenom Alfred Bessette, sin Isaaca Bessettea i Clothilde Foisy, rođen je 9. kolovoza 1845. godine u blizini sela Saint-Grégoire-d'Iberville, u nadbiskupiji Montréal, u kanadskoj pokrajini Quebec. Još kao dječak ostao je bez roditelja pa je odmah radio teške poslove, najprije u Kanadi, a potom u Sjedinjenim Američkim Državama, da bi se nakon nekoliko godina ponovno vratio u Kanadu. Iako nije bio dobar u čitanju i pisanju, vrlo je dobro poznavao katekizam te je bio iskreno pobožan. Vrlo veliku pobožnost gajio je upravo prema sv. Josipu. Godine 1870. pristupa Kongregaciji Svetoga Križa kao brat laik. Nikada nije postao svećenik, nego je 38 godina ponizno služio kao vratar Koledža Notre-Dame, a nakon toga još gotovo 30 godina kao čuvar Oratorija sv. Josipa.

Ponizan brat u službi sv. Josipa

Otkako je 1896. godine Kongregacija Svetoga Križa kupila planinsko imanje preko puta Koledža

Notre-Dame, brat André sanjao je da onđe izgradi kapelu posvećenu sv. Josipu. Sam je brat André, uz pomoć brata Abundija i nekoliko prijatelja laika, izgradio kapelicu. Ona je blagoslovljena 19. listopada 1904. godine, a proširvana je čak četiri puta: dvaput 1908. te 1910. i 1912. godine. Te je posljednje godine napravljeno i mjesto prebivališta za braću i svećenike Kongregacije Svetoga Križa. Brat André već je od 1909. godine živio odmah pokraj kapelice, u sobici drvene kuće koja je hodočasnicima služila kao mjesto okrepe i prodavaonica na božnih predmeta. Povjeren mu je posao čuvara kapelice, tj. Oratorija sv. Josipa. Od 1909. do 1936. godine dočekao je tisuće ljudi koji su se utjecali sv. Josipu tražeći pomoć i utjehu. Iako su hodočasnici dolazili sv. Josipu, ubrzo su i preko ovoga poniznog brata laika prepoznali Božje djelovanje. Mnoga su svjedočanstva ljudi koje je brat André čudesno ozdravio. Posebno su mu se utjecali bolesnici. Zanimljivo je da prilikom jedne epidemije koja je poharala i Koledž Notre-Dame, kad se brat André dobrovoljno javio da služi bolesnicima, nijedna osoba od

onih za koje se brinuo nije umrla. O njemu se pronio glas nadaleko pa je navodno dobivao čak 80 000 pisama godišnje. Iako su ga mnogi već za života štovali kao čudotvorca i svetca, on se smatrao samo oruđem u Božjim rukama. Čudesna ozdravljenja koja su se događala po njegovoj molitvi, pripisivao je sv. Josipu.

Iako je brat André bio idejni začetnik gradnje velikoga svetišta sv. Josipu, nije doživio njegovu potpunu izgradnju. Umro je 6. siječnja 1936. godine. Koliko su ga već za života štovali kao svetca, govori i podatak da je pokraj njegova odra u 6 dana prošlo čak milijun ljudi. Godine 1950. blagoslovljena je zavjetna kapelica i grobna niša brata Andréa, gdje i danas počivaju njegovi posmrtni ostatci. Prva svečana sveta misa u svetištu slavljena je 21. studenoga 1954. Nekoliko mjeseci kasnije Oratorij sv. Josipa uzdignut je na stupanj *basilice minor*. Službeno otvorenje bazilike bilo je 1956. godine. Brat André Bessette prvi je svetac rođen na kanadskom tlu. Papa Ivan Pavao II. proglašio ga je blaženim 23. 5. 1982., a papa Benedikt XVI. svetim 17. 10. 2010.

POUKA NOGOMETNE „SUPERLIGE“

Općenito smo na sport gledali kao na nešto gdje vlada jedan jedini kriterij, a to je stručnost, sposobnost, talent pojedinaca i natjecateljskih ekipa. Naravno da novac sve više igra ulogu i u tom segmentu, ali smo ipak bili uvjereni da svatko ima pravo na natjecanje, bez obzira na to koliki mu je novčani proračun. U tom smislu, bez obzira na sve negativne pojave, uglavnom su pravo na nadmetanje imali svi, i veliki i mali, bogati i siromašniji. I kriteriji ulaska u nekakvo natjecanje uglavnom su za sve bili isti. Zato smo bili naviknuti u sporu prepoznati idealan način kako se oduprijeti bilo kakvoj diskriminaciji ili umjetno stvoreni podjelama među ljudima. Zato je sport nailazio na masovno odobravanje, bez obzira na to jesmo li se sportom bavili u dječjim vrtićima, na nekakvim seoskim igralištima ili u bogatim profesionalnim klubovima. Takav je vid sporta uvijek nailazio na pozitivno odobravanje i u Crkvi, pa i od papa, kao što su sveti Ivan Pavao II. ili papa Franjo.

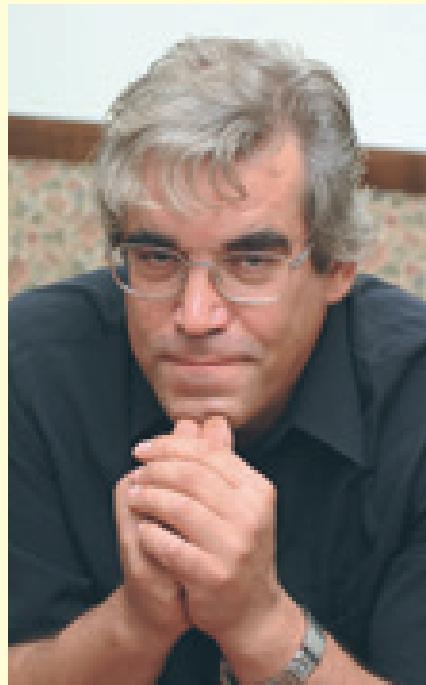
Smrt nogometa?

Međutim, nekoliko „genijalaca“, opsjednutih novcem i zaradom, odlučilo je tome stati na kraj. Namjeravali su osnovati tzv. „Superligu“ u kojoj bi se međusobno natjecali samo najbogatiji klubovi Europe, a ostatak bi se natjecao u nekakvoj drugoj kategoriji. Radi se o natjecanju od 20 momčadi gdje bi 12 najbogatijih klubova bilo „fiksno“, a ostalih pet natjecalo bi se da uđu u taj elitni skup. Naravno da se ovdje radi o pokušaju da se većina novca koji je u optjecaju u nogometu koncentririra u rukama najbogatijih. Radi se, dakle, o elitističkom natjecanju gdje nekoliko klubova ubire gotovo sav novac, a svima ostalima ostaju „mrvice ispod stola“. Očito je da su takav scenarij izmislili „nogometni birokrati“ kojima je nogomet

samo izvor zarade. Istovremeno gotovo na svim dresovima igrača, kao i na reklamama pored stadiona, citamo poruke protiv rasizma, isključivosti, netolerancije, i tome slično. Jer i sam razlog pokušaja osnivanja Superlige leži u činjenici da je pandemija uvelike umanjila priljev novca u blagajne svih klubova. Tako se izlaz iz krize nastoji postići preko leđa onih slabijih i siromašnijih. Stoga nije čudno da se na mnogim stranama moglo čuti kako se u tom pokušaju radi o „smrti nogometa“.

Smrtonosni elitizam

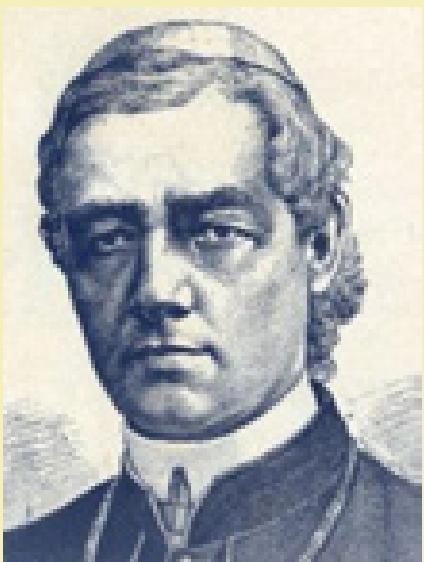
Ovaj se pokušaj ne tiče samo nogometa. On pokazuje puno više, tj. ukazuje na to na kakvim klimativim nogama stoji naše zaklinjanje u pravednost i jednakost svih ljudi, u nogometu i izvan njega. Ako smo u ovoj pandemiji shvatili kako smo svi u istom „loncu“ jer se svi možemo zaraziti, bez obzira na to koliko novca imamo, pokušaj stvaranja „Superlige“ obezvrjeđuje ovo dragocjeno iskustvo. Svaki je pokušaj stvaranja jedne nedodirljive elite izuzetno diskriminatorski i neljudski. To su osjetili ljudi diljem Europe koji su se suprotstavili tom pokušaju. I to je jako dobro. Nepravedno je cijenu pandemije svaliti na leđa onih siromašnijih. Pogotovo je to neprihvatljivo u sportu jer bi se slični pokušaji mogli dogoditi i u nekim drugim sektorima, u politici, ekonomiji, kulturi, zdravstvu, školstvu, pa i u Crkvi. Zato papa Franjo naglašava pogubnost pokušaja da se ekonomska vrijednost zakralji u sportu, kao i u mnogim drugim područjima našega života. Ako gledamo na cjelokupni nauk pape Franje, pa i na činjenicu da i on sam voli nogomet, možemo biti sigurni da se u njegovim nagonovima i poukama može otkriti otpor svakom pokušaju elitističkoga podvajanja ljudi, bez obzira koji su razlozi takvih pokušaja.

Dragocjena poruka navijača

Istinski ljubitelji sporta ne trpe elitizam, oni jednako vole igrati ili gledati nogomet na nekom seoskom igralištu, kao i nogomet najjačih klubova Europe. I u tome je čar sporta. Tko god to ne cijeni, nego sve vrijednosti svodi na zaradu, nije shvatio smisao sporta. Za nadati se da su moćnici Reala, Juventusa i nekih drugih klubova, kao začetnici toga sportskog elitizma, shvatili poruku. Valja pohvaliti i činjenicu da se čelna ustanova nogometa, UEFA, odmah radikalno usprotivila takvom pokušaju elitističke diskriminacije, a s kršćanskoga gledišta raduje činjenica što su ljubitelji nogometa diljem Europe pokazali da nisu uspavani poslušnici i konzumenti poruka koje im se nameću, nego još uvijek imaju istančan osjećaj za pravednost, jednakost i za sport koji svakome nudi jednake mogućnosti uspjeha. U suprotnom sport, a pogotovo nogomet, prestaje biti „najvažnija sporedna stvar na svijetu“. A da Crkva izuzetno cijeni vrijednost sporta kao izvora zabave, ali i zdravlja, izvan je svake sumnje. Englesku smatramo kolijevkom nogometa. Možda je manje poznato da je nogomet u Engleskoj izmislio i počeo s djecom igrati upravo jedan svećenik.

Održani VIII. Dani biskupa Jurja Dobrile i osnovana Udruga „Juraj Dobrila“

Iako formom prilagođeni epidemiološkim uvjetima te s manjim brojem sudionika, i ove su godine u Ježenju obilježeni Dani biskupa Jurja Dobrile, manifestacija kojom se njegov rodni kraj s ponosom sjeća toga velikog biskupa, domoljuba i narodnoga preporoditelja. Ove je godine manifestacija obilježena osnivanjem Udruge „Juraj Dobrila“.

U nedjelju, 18. travnja 2021. program je započeo misnim slavljem koje je u crkvi sv. Lucije predvodio p. Drago Marić, umjesto župnika preč. Željka Zeca koji je bio odsutan zbog bolesti. Svečanosti je načičio pazinski gradonačelnik Renato Krulčić te dr. sc. Željko Mrak, predsjednik bratovštine Hrvatska Istra koja se svake godine priključuje Župi sv. Lucije u organizaciji te manifestacije.

Na kraju mise prigodno predavanje izrekla je Mirjana Ferenčić, predsjednica novoosnovane Udruge „Juraj Dobrila“, koja je zajedno sa župnikom preč. Željkom Zecom, predsjednikom Nadzornoga odbora Udruge, te uz svesrdnu pomoć i suradnju svih žitelja Ježenja, prije osam godina bila zauzet sudionik idejnoga pokretanja te manifestacije.

Svake se godine prigodnim izlaganjima nastoji istaknuti jedan od aspekata djelovanja toga velikana istarske povijesti koji se cijeli život zauzimao za sveta i neotuđiva prava svoga naroda, ne samo kao svećenik i biskup nego i kao član Pokrajinskoga sabora u Poreču i narodni zastupnik u Carevinskom parlamentu u Beču, podsjetila je Ferenčić. Ove je godine ona predstavila rezultate svoga studioznog arhivskog istraživanja o njegovu djelovanju u ulozi porečkoga biskupa, od 1858. do 1875.

Biskup Dobrila – svestrani preporoditelj

Veoma je detaljno iznijela zanimljive podatke o novčanim iznosima koje je biskup Dobrila mudrim upravljanjem uprihodio, ali i izmolio kao donacije, a sve u cilju pomaganja zapanjenom seljačkom puku, među kojima je u to vrijeme, čita se u župnim maticama, čest razlog smrti bila glad. Druga njegova velika, vizionarska investicija u budućnost bila je opismenjavanje i obrazovanje puka, a nastavno i izgradnjom konvikta u Pazinu. Ferenčić je obznanila podatak da je biskup Dobrila, preuzevši upravljanje biskupijom, ujedno preuzeo i praznu biskupijsku blagajnu, povrh toga opterećenu dugom od 38 000 kruna. Kako bi pojasnila vrijednost toga iznosa, napomenula je da je u to vrijeme godišnja plaća sveučilišnoga profesora bila 300 kruna. Preuzevši upravljanje od biskupa Antonija Peteanija, koji je bio veoma pobožan i darežljiv, ali nepraktičan ekonom, Dobrila je sazvao upravitelje biskupijskih dobara te, uvidjevši njihovo nepošteno raspolažanje, povjerio upravljanje pojedinim poštenim i imućnim marljivim seljacima, rekla je Ferenčić. Podsjetila je na činjenicu da je „Dobrila u prvih 5 mjeseci svoje biskupske službe, od lipnja do listopada 1858. obišao pješice i

konjskom zapregom cijelu svoju biskupiju. Posjetio je i najmanju župu u najzabitijim dijelovima, gdje su njegovi prethodnici rijetko kročili. Razgovarao je s ljudima, poticao ih na vjerski život, raspitivao se o bistroj djeci koju bi popisivao te kasnije novčano pomagao školovati. Vidio je koliko je narod zapanjen duhovno i materijalno“, rekla je Ferenčić. Podsjetila je na tiskanje molitvenika „Otče budi volja tvoja“ te kako je Dobrila nastavio tiskati i dijeliti velike količine poučnih knjiga, „Istarski bogoljub“, „Naša sloga“, kalendar „Istran“, potičući tako i opismenjavanje puka. Godina 1852. i 1853., dok je još bio župnik u Trstu, u Istri je bila zavladala velika glad. On je, zahvaljujući svojim poznanstvima, sakupio 100 000 kruna te je kupljena hrana koja je podijeljena gladnome narodu.

„On je pametno študio i sakupljao novac tijekom 24 godine svoje biskupske službe samo da uzmogne pomoći istarskim seljacima u borbi protiv gladi i mladeži da se domogne zdravoga napretka i prosvjete“, rekla je Ferenčić, te nastavila: „on je bio biskup i Talijana i Hrvata i Slovenaca i uvijek je isticao da ničim ne želi umanjiti vrijednost talijanskoga puka, već da želi da Hrvati i Slovenci uživaju ista prava kao i Talijani, što je dotad bilo neostvarivo.“

Podsjetila je da su nakon Dobrilina buđenja nacionalne svijesti po Istri počele nicati hrvatske čitaonice, prva je otvorena u Lindaru 1883. godine. Napomenula je da sačuvana ostavština Dobrilinih dokumenata i korespondencije broji oko 22 000 listova, pisao je oko 700 pisama godišnje. Podatak je to koji vjerno govori o intenzitetu njegove aktivnosti u svemu što je činio.

Istaknula je potom jednu od njegovih najvećih investicija, 80 000 kruna položio je 1878. za konvikt u Pazinu te sastavio odbor za pri-

kupljanje donacija koji je u sljedeće četiri godine, do njegove smrti, prikupio još toliko.

„Treba napomenuti da je i njegov prijatelj Strossmayer obilato novčano pomagao svoga prijatelja Dobrilu, pa je tako osnovao zakladu od 10 000 kruna za potrebe Riječke gimnazije, s napomenom da se potpore daju učenicima iz Hrvatske, Slavonije, Dalmacije, Istre i Kvarnerskih otoka. Godine 1898. Strossmayer je darovao 2000 kruna Pazinskoj gimnaziji te isti iznos i Družbi Čirila i Metoda 1893. Za po-

moć narodu u Bosni poslao je preko 100 000 kruna, a 1904. pazinskom je konviktu darovao 6000 kruna.

Velikodušnost biskupa Dobrile vidi se i iz oporučnih zapisa, gdje nije zaboravio ni svoje suradnike, poslugu, bližu rodbinu, a sjedio se i siromaha u raznim krajevima. Svojim je prijateljima ostavio svoje osobne vrijedne stvari i knjige“, rekla je direktorica udruge.

Iz svega navedenog barem djelomice imamo uvid kako je biskup Dobrila svojom upornošću i radiošću iskoristio talente te davao

sve od sebe na raznim dužnostima ljubeći Boga i čovjeka. On je bio vrstan intelektualac, rodoljub, svećenik, profesor, župnik, kanonik, ravnatelj, saborski zastupnik u Poreču i zastupnik u Beču, pisac, izdavač, osnivač đačkih zaklada te graditelj crkava i župnih dvorova, a najviše od svega bio je branitelj potlačenih i obespravljenih. Svoje je osjećaje za pravo i pravicu ne samo propovijedao nego i živio i provodio na slavu Božju. Stoga mi možemo biti ponosni da živimo na ovoj prekrasnoj Dobrilinoj rodnoj grudi otkuda se kao maleni dječak otisnuo u svijet i prošao zemljom čineći tolika dobra“, zaključila je Ferenčić.

Udruga „Juraj Dobrila“

U nastavku je Sven Semenčić, kao prvi predsjednik, predstavio novoosnovanu Udrugu „Juraj Dobrila“, koja je osnovana s ciljem promicanja i očuvanja tradicije, baštine i vjere, a jedan od prvih kapitalnih projekata bit će „Centar Juraj Dobrila, Ježenj“, u sklopu kojeg se namjerava rekonstruirati rodnu kuću biskupa Dobrile te u njoj učiniti dostupnom svu materijalnu i digitaliziranu građu. On je u svome izlaganju podsjetio na veličinu i važnost lika i djela biskupa Dobrile za tadašnje vrijeme, ali i za buduća vremena. Izražavajući

zahvalnost na iskaznom povjerenju da predsjeda udrugom, istaknuo je jedan od dugoročnih ciljeva – pozicionirati Udrugu „Juraj Dobrila“ kao važan čimbenik u istarskom, hrvatskom i europskom okružju. Naglasio je namjeru povezivanja i suradnje s drugim organizacijama diljem Domovine i svijeta, a posebno, kao konkretan cilj, do idućih Dobrilinih dana, kada će se obilježiti 210. godina rođenja, konkretnije upoznavanje šire javnosti, posebno učenika i studenata, s njegovom važnošću i veličinom. Istaknuo je i glavna obilježja projekta koji je već u punom zamahu, radnog naziva „Centar Juraj Dobrila, Ježenj“, kojim se želi objediniti sve dionike vezane uz rad biskupa Dobrile: udruge, institucije, znanstvenike i svu ostalu zainteresiranu javnost. Osim rekonstrukcije rodne kuće i sakupljanja materijalne i digitalizirane građe, postoji namjera osmišljavanja edukativnih projekata kojima će se osnažiti percepcija o važnosti djela biskupa Dobrile te istovremeno pozicionirati Ježenj kao prepoznatljivo mjesto vezano uz biskupa Dobrili. Istaknuo je potporu koju udruga već ima od strane državnih i regionalnih struktura te namjeru konkuriranja na europskim natječajima za ostvarenje projekata.

„Slogom rastu male stvari...“

Okupljeni su se potom uputili prema rodnoj kući biskupa Dobrile

gdje je program nastavljen pored biskupova reljefa ispred ulaza u dvorište. Ondje je, nakon što su mlade mještanke položile svijeću i cvijeće, p. Drago izrekao prigodnu molitvu, a okupljenima se potom obratio gradonačelnik Renato Krulčić koji je istaknuo zadovoljstvo zbog nazočnosti na Dobrilinim danima. „Sjeme koje je Dobrila posijao, nastavili su i svećenici i narodnjaci tijekom prošloga stoljeća, a sve je to zaokružio mons. Božo Milanović svojim načinom i radom te stoga danas živimo u ovoj državi, baštinimo jezik, ali zadržali smo i ono što nas vjera uči, a to je suživot, neovisno o boji, rasi, političkom uvjerenju i bilo kakvim drugim podjelama.“ Čestitao je osnivačima na novoj udruzi te poželio dobru suradnju s Gradom Pazinom.

Posljednji dio ovogodišnje manifestacije Dani Jurja Dobrile bilo je otvorenje sportskoga terena pored prošle godine otvorenoga Društvenog doma „Juraj Dobrila“.

I na kraju treba svakako napomenuti da svi mještani Ježenja redovito sudjeluju u uređenju mesta, putova, zajedničkih površina, uređenja dvorišta i okućnice kuće biskupa Dobrile, ali i u svim drugim radnim akcijama, kad god je nešto potrebno. I Društveni dom „Juraj Dobrila“ koji je otvoren prigodom 7. Dobrilinih dana, uvelike je rezultat želje, volje, snage, zajedničkoga rada i donacija mještana te njihova zauzimanja. U tom je mjestu zajednički rad za zajedničko dobro nešto što je postalo toliko uobičajeno da to više i ne ističu. Iz toga vidimo da je taj narod itekako dobro naslijedio ideju svoga slavnog sumještanina. Radišnost i suradnja sadašnjih žitelja Ježenja utjelovljuju ono što je biskup Dobrila koncizno izrekao naslovom u poznatoj tiskovini koju je izdavao, Našoj slozi, to je želio svome narodu jer je znao da je to najveće bogatstvo.

(G. Krizman)

Preč. Atilije Krajcar, umirovljeni svećenik Porečke i Pulsko biskupije, kanonik pulskoga stolnog kaptola sv. Tome apostola, primio je u petak, 16. travnja 2021. Zlatni grb Općine Ližnjan jer je svojim radom tijekom više od 20 godina života u toj općini značajno pridonio napretku i ugledu Općine Ližnjan.

Nagradu su mu u Svećeničkom domu Betanja u Puli, gdje on provodi svoje umirovljeničke dane, u nazočnosti pulskoga dekana preč. Milana Mužine predali načelnik Marko Ravnić i predsjednik OV-a Saša Škrinjar.

Laureat je, izražavajući zahvalu za primljenu nagradu, rekao: „Ja sam zahvalan jer ne živimo samo za sebe, nego i za druge.“ Istaknuo je da iz Ližnjana nosi lijepo uspomene te se prisjetio svoga dolaska u Ližnjan, u kolovozu 1962. godine, „Nisam poznavao ljude, ali sam odmah osjetio da su to dobri ljudi, koji osjećaju što znači biti čovjek. Bio sam oduševljen, pomislio sam ‘tu će se moći raditi i živjeti, tu su ljudi iskreni’. Prisjetio se i prvoga posjeta crkvi Majke Božje od Kuj, kada je uvidio veliku po-

Preč. Atilije Krajcar dobio Zlatni grb Općine Ližnjan

održana. Stoga su laureati za 2020. godinu napokon primili zaslužena priznanja u sjedištu Općine, na Dan općine, 15. travnja 2021. Preč. Atiliju Krajcaru, s obzirom na visoku dob i zdravstvene tegobe, nagradu su načelnik Ravnić i predsjednik Općinskoga vijeća predali u svećeničkom domu dan kasnije, u petak, 16. travnja.

„Preč. Atilije Krajcar rođen je u Žminju, u selu Pamići, 26. 9. 1934. godine. Zaređen je za svećenika 21. 8. 1960. godine u Puli. Prve župe u kojima je službovao bile su Ližnjan i Šišan, od 1962. do 1982. godine. Dakle, punih 20 godina i 5 mjeseci vodio je župe Ližnjan i Šišan. U tom je vremenu, svakako treba istaknuti, napravio puno dobroga za naš narod“, istaknuto je u prijedlogu za dodjelu nagrade.

„Počevši od vrlo uspješnih misija, potpune obnove župnoga stana koji je bio u ruševnu stanju, elektrifikacije zvona, po cijele je dane radio u vrtu, ljudima je pilio drva svojom pilom po Ližnjanu....bio je neumoran i uvijek na usluzi svojim župljanima. Kada je došao u Ližnjan, prozori na crkvi sv. Martina biskupa bili su drveni i truli, pa je napravio najprije betonske koje je sam zabetonirao. Glavni prozor, najveći, iznad ulaznih glavnih vrata, bilo ga je strah napraviti od betona jer nije tada bilo armature pa je išao napraviti vitraž i rekao je sam sebi: „Ukoliko na tom najvećem prozoru uspije vitraž sv. Martina isku-pa., tada će na ostalim prozorima maknuti beton i na svima napraviti vitraže.“ Tako je na kraju i učinjeno, pa crkva sv. Martina biskupa ima danas, zahvaljujući preč. Krajcaru i mještanima sela – donatorima,

jedinstvene vitraže. Ukupno ih je devet.

Preč. Krajcar jedini je ližnjanski župnik koji je imao uza se časne sestre. Vrlo se rado svake godine odaziva na proslavu Majke Božje od Kuj i Martinje. Osim u Ližnjanu, napravio je mnogo i u Šišanu i u Jadreškim koji danas imaju crkvicu Majke Božje Fatimske zahvaljujući baš njemu. Na mjestu spomenute crkvice bila je nekada Hrvatska škola koju je on sam otkupio od jednoga mještanina iz sela Jadreški te je posvećena 1967. godine, za vrijeme biskupa Nežića. Osobno smatram da je naš bivši župnik ostavio našim župljanima, kako Ližnjana, tako i Šišana i Jadreški, veliku vrijednost koju ima malo koja župa“, istaknuto je u prijedlogu za dodjelu nagrade.

Nakon Ližnjana i Šišana, od 1982. bio je župnik u Karojbi, Rakotula-ma i Kaldiru, a obnašao je i službu pazinskoga dekana. Umirovljen je 2012. godine i nastanjen u Svećeničkom domu u Puli. Kanonikom pulskoga stolnog kaptola sv. Tome apostola imenovan je o svetkovini sv. Maura u Poreču 2019. godine.

Preč. Krajcar prije je svećeničko-ga ređenja, nakon kratka vremena u bogosloviji te nakon odsluženja vojnoga roka, bio u zatvoru slijedom montiranoga procesa od strane komunističkoga režima. Svoje zatvorske dane provodio je s još dvojicom istarskih svećenika, Antonom Žufićem i Dragom Domšićem. Preč. Krajcar tri je godine odslužio u komunističkim zatvorima, od 1955. do 1958. O njemu su prije nekoliko godina njegovi nećaci snimili i dokumentarni film pod nazivom „Kristu vjeran“.

(G. Krizman)

Biskup Milovan predvodio misu zadušnicu za biskupa Antuna Bogetića

Svečano misno slavlje o četvrtoj obljetnici smrti porečkoga i pulskog biskupa mons. Antuna Bogetića, u pondjeljak, 19. travnja 2021. u pulskoj je katedrali Uznesenja Blažene Djevice Marije predvodio porečki i pulski biskup u miru mons. Ivan Milovan.

Koncelebrirali su: biskupijski kancelar mons. Sergije Jelenić, rektor pulskoga Biskupijskog misijskog sjemeništa „Redemptoris Mater“ preč. Alejandro Castillo Jiménez, koordinator Neokatekumenskoga puta za Hrvatsku i okolne zemlje preč. Piergiorgio De Angelis, duhovnik sjemeništa preč. Josip Kolega, ravnatelj Pazinskoga kolegija preč. Maksimiljan Ferlin, katedralni župnik vlc. Rikard Lekaj te još nekolicina svećenika.

„Sigurno svi ovdje večeras okupljeni imamo nebrojena sjećanja na našega pokojnog biskupa“, rekao je mons. Milovan na početku homilije. „Bio je duhovni pastir naših dviju biskupija, porečke i pulske, od svoga zaređenja 1984. do 1998. godine, a preminuo je 2017. Sve se to događalo u uskrsnom vremenu, i ređen je bio u uskrsnom vremenu, a i preminuo je u uskrsnom vremenu“, podsjetio je propovjednik. „Bog mu je dao da proživi dug život iako je od mlađih dana bolovao. Doživio je čak 95 godina i znamo da je imao jako sadržajan život, bio je neumoran, sav predan naviještanju Evandžela, ne samo ovdje u našoj biskupiji nego, kako znamo, i širom svijeta kao misionar. U svojim uspomenama, u knjizi naslovljenoj „Od Anda do Tihog oceana“, spominje se vremena od 1946. kada je bio zaređen te je odmah potom bio jedan od malobrojnih svećenika na Labinštini, a ondje je i obolio. Kasnije je bio dugo godina duhovnik u Pazinskom sjemeništu, pa generalni vikar Biskupije, a uz tu je službu obavljao i mnoge druge. Bio je potom misionar

u Argentini, a nakon biskupske službe i misionar na Taiwanu, odnosno duhovnik tamošnjega sjemeništa.

Biskupske godine doživio je u vrijeme demokratskih promjena i velikih izazova. Pred kraj života, kao što to najčešće biva, proživio je godine bolesti i nemoći, tako da je i on, kao što to ljudi vjere najbolje znaju, bio i aktivan, ali se na kraju ta aktivnost svela na to da trpi i moli za one koji su mu bili povjereni. Od ustanova koje je kao dijecezanski biskup ustanovio osobito valja istaknuti sjemenište „Redemptoris Mater“ u Puli, Kolegij u Pazinu, a njegova je zasluga i povratak redovnika pavilina u samostan u Svetom Petru u Šumi. Pamtim ga kao posebnoga čovjeka, za svakoga se može reći da je jedinstven i neponovljiv, ali on je doista bio takav – jedinstven i neponovljiv, osobito po tome što je za Božju stvar doslovno izgarao. S jedne je strane bio pun ozbiljnosti kada se radilo o naviještanju Evandžela, o molitvi i duhovnosti, a s druge je strane bio pun humora u svagdašnjem životu i prijateljevanju s ljudima. Kao čovjeka karakterizirale su ga velika jednostavnost, skromnost, bliskost ljudima, velika ljubav i dobrota. Veliku je ljubav pokazivao prema Crkvi, trajno je o njoj vodio brigu, o biskupiji koja mu je bila povjerenata, služio je narodu koji mu je bio povjeren. Uvijek oslonjen na Boga, bio je čovjek velike vjere. Sav je bio, već ovdje, uronjen u Boga. I njegovo biskupsko geslo „U tebe se, Gospodine, uzdam“, isto koje je imao i bl. kardinal Stepinac, podsjeća nas na to kako je doista sav bio predan i oslonjen na Boga i njegovu snagu.“

„Ovom svetom misom zahvaljujemo Bogu za velik dar našega mons. Bogetića našoj mjesnoj Crkvi. Svaka je Euharistija nadasve, znamo, zahvaljivanje Bogu, ova je misa zahvala Bogu za našega biskupa Antuna i molitva da ga Bog uvede u puninu

svoje radosti i slave. Također, ova je sveta misa i preporuka molitve za sve nas, zaređene službenike Crkve, da bismo što dostojniye vršili službu i djelo u služenju Evandželu i bili predvodnici puka ne samo riječima nego i primjerom života.

Smijemo na ovoj svetoj misi posebno preporučiti svima nama da se molimo neka nam Bog uskoro dodjeli jednoga dobrog biskupa kojega naša biskupija očekuje“, zaključio je mons. Milovan.

Na kraju misnoga slavlja okupljenima se obratio katedralni župnik vlc. Rikard Lekaj, koji je ujedno i pročelnik dijecezanskoga Vijeća za duhovna zvanja, ministrante i pastoral mladih. On je podsjetio da je u ovom tjednu, uoči Nedjelje Dobroga Pastira, „u Porečkoj i Pulskoj biskupiji započeo molitveni tjedan u kojem svakoga dana molimo za nova duhovna zvanja u našoj biskupiji, ali molimo i za cijelu Crkvu. Molimo za sve one koji su se odazvali, za naše bogoslove, za naše sjemenište, za sve one koji su čuli poziv da se ohrabre.“ Istaknuo je, uz ostalo, kako je zanimljivo da „taj molitveni tjedan započinje upravo na dan obljetnice smrti biskupa Antuna Bogetića koji je sav svoj život dao za nova duhovna zvanja.“ „Vjerujem da biskup Bogetić i dalje moli za našu Crkvu, za našu Istru i za nova duhovna zvanja“, rekao je katedralni župnik te zaključio Molitvom za nova duhovna zvanja. (G. Krizman)

BLAGOSLOVLJENA NOVA OLTARNA SЛИKA U CRKVI DOBROGA PASTIRA U POTPIĆNU

Četvrtu Vazmenu nedjelju, koju slavimo i kao Nedjelju Dobroga Pastira, posebno svečano proslavili smo u istoimenoj crkvi u Potpićnu. Tom je prigodom blagoslovljena nova oltarna slika Dobroga Pastira, smještena u apsidu glavnoga oltara.

Slika koja prikazuje Dobroga Pastira dolazi iz radionice obitelji Srblin, naslikala ju je akademska umjetnica Alida Srblin, dok je za tehničke pojedinosti bio zadužen njezin suprug Josip. U piramidalnoj kompoziciji slika okuplja nas, stado, a pod okriljem Presvetoga Trojstva, Duha Svetoga u obličju golubice, Isusa – Dobroga Pastira i Boga Oca koji nas blagoslivlja u svemu stvorenom. Naslikana je tehnikom ulja na platnu, dimenzije su 250x450cm, dok je Isus naslikan u stvarnoj veličini.

Skromna, ali ipak svečana sv. misa blagoslova bila je u koncelebraciji župnika, vlc. Josipa Peteha i vlc. Dragutina Petrovića, župnika iz Plomina. Naglasak u propovijedi bio je na tome kako je Isus svima Dobar Pastir koji se stavlja „u usta vukovima“, odnosno daje svoj život za nas. Pozvao nas je da i mi činimo isto,

da budemo kao svjeća koja izgarajući, daje svjetlo bližnjima.

Na kraju svete mise župnik je zahvalio donatorima te zazvao na njih blagoslov u Nebesima, u Kristu. Također, skromnim je poklonima župna zajednica od srca zahvalila umjetnici na radu.

(foto DBK; tekst LL)

Put svjetla na Skitači

Skitača je omiljeno izletničko mjesto Labinjana i turista. Također i hodočasničko mjesto. Osim Križnoga puta koji nas okuplja u prvim nedjeljama korizme, rado hodočastimo pješice na praznik 1. svibnja jer je to u ono vrijeme kad se počelo hodočasti (prije 20 godina) bio jedini povoljan dan kad svi naši zainteresirani za hodočašće nisu radili. U zadnje

vrijeme, pa tako i ove godine, obogatili smo to hodočašće pobožnošću: Put svjetla. Nakon naporna hoda od Labina do Skitače (po planinarskim stazama) svećenik Blaž pozvao nas je da, slijedeći postaje Križnoga puta, molimo ovu pobožnost u kojoj se slavi Isusovo uskrsnuće i rađanje Crkve. Bilo je to ipak previše za neke pa je samo dio najupornijih hodočasnika obavio i tu pobožnost. Nakon svega smo se, poštujući predviđene epidemiološke mjere

za te okolnosti, valjano okrijepili. Znakovito je da je župna crkva na Skitači posvećena svetoj Luciji, zatim postoji u kršu Skitače i jedna škrapa u kojoj uvijek (i ljeti!) ima malo vode pa si ljudi dolaze oprati oči „da bi bolje vidjeli“. Novi dodatni znak u smislu svjetla jest navedena pobožnost „Put svjetla“.

(Tekst: Sudionik, Foto: M. Franković)

Otkriven „dragulj u kruni istarskih fresaka“

U župnoj crkvi sv. Bartola u Roču otkriveni dosad nepoznati srednjovjekovni zidni oslici. Pronađena su dva slikana sloja. Jedan raniji, iz doba izgradnje crkve, u 15. stoljeću, te jedan kasniji. Otkriveni su i graffiti na latinici i glagoljici, od kojih je najstariji iz 1573.

Preliminarnim istraživanjima u svetištu župne crkve sv. Bartola u glagoljaškom gradiću Roču, u Buzetskom dekanatu, na sjeveru Porečke i Pulske biskupije, ispod slojeva žbuke i boja za zidove, otkriveni su dosad nepoznati srednjovjekovni zidni oslici. Izvedeni su u fresko-tehnici, a postoje dva sloja, iz dvaju perioda. Iz starijega sloja zasad je vidljiv naslikan, pretpostavlja se, posvetni križ u crvenokastom tonu, a kasniji sloj donosi figurativne prizore bogata kolorita koji je karakterističan za opus srednjovjekovnih istarskih fresaka.

Na nadvratniku ulaza u južnu sakristiju na osliku su pronađeni natpisi pisani glagoljicom i latiničicom, koji su nastali neposredno ili

u kasnijim periodima nakon nastanka fresaka. Na istome su zidu sondom za sada otkriveni tri figure, izuzetno dobra stanja očuvanosti.

Na konferenciji za medije koja je održana u srijedu, 28. travnja 2021. u poslijepodnevnim satima u ročkoj župnoj crkvi, to su novo otkriće predstavili: ravnateljica Hrvatskoga restauratorskog zavoda Tajana Pleše, voditeljica radova u ročkoj crkvi Azra Grabčanović, stručnjak za freskoslikarstvo Toni Šaina, zamjenica gradonačelnika Buzeta Ana Pernić, kancelar Porečke i Pulske biskupije mons. Sergije Jelenić te ročki župnik vlč. Josip Mašina.

Značajno otkriće za povijest, kulturu i identitet

Pernić je istaknula da je do otkrića došlo nakon što se krenulo u preliminarna istraživanja prije planirane restauracije župne crkve, već pri prvim sondiranjima u kasnogotičkom prezbiteriju otkriveni su vrijedni zidni oslici iz više faza. „Današnji dan iznimno je značajan za cijelo područje Roča i Buzeta, za povijest, kulturu, baštinu i identitet ovoga

područja“, rekla je Pernić istaknuvši kako su ovi vrijedni nalazi osim znanstvenih krugova i šire javnosti iznenadili i obradovali i žitelje Roča, ponosne baštinike njegove glagoljaške povijesti. Napomenula je da su sredstva za prvu fazu istraživanja ovih otkrića osigurana iz proračuna Grada Buzeta i Istarske županije, Upravnoga odjela za kulturu i zavičajnost, sveukupno četrdeset tisuća kuna. Izrazila je zahvalnost Ministarstvu kulture i medija za finansijsku potporu te Hrvatskom restauratorskom zavodu, na čelu s ravnateljicom Tajanom Pleše, koji su prepoznali važnost programa obnove te crkve uvrstivši ga u svoj program. Izrekla je zahvalnost nadležnom pulskom konzervatorskom odjelu, Biskupiji, kancelaru mons. Jeleniću i župniku Mašini što su prihvatili taj zajednički projekt. Poželjela je svima uspješan rad, a mještanima Roča i župniku puno strpljenja.

„Dragulj u kruni istarskih fresaka“
Ravnateljica HRZ Tajana Pleše izrazila je zadovoljstvo, općenito radom

u Istri, zbog dobre suradnje svih subjekata koji imaju udjela u radu na očuvanju te vrijedne baštine. Na-glasila je uspjeh projekta istraživa-nja i valoriziranja istarskih fresaka, osobito realizacijom Kuće freska u Draguću. Ondje je samo ishodište Puta freska i od tamo je krenula cijela priča oko valoriziranja fre-saka, s konačnim ciljem njihova cuklapanja u kulturno-turističku ponudu ne bi li se ljudi čim bolje upoznali s baštinom jer baštinu se najbolje čuva kada ju se upozna, istaknula je. Istarske se freske već dugo istražuju i svaki novi nalaz predstavlja golemo oduševljenje pa je stoga ovo zaista „dragulj u krugi istarskih fresaka“. Nadamo se da ćemo vrlo skoro znati mnogo više o ovom otkriću i da ćemo to moći vrednovati.

Freske – „Biblia za siromahe“

Kancelar Porečke i Pulske biskupije mons. Sergije Jelenić istaknuo je da je bogatstvo zidnog slikarstva odli-ka ročkoga kraja. Podsetio je da se freske nazivaju i „Biblijom za siro-mahe“, no to je zapravo velika vri-jednost. „Vesele nas otkrića do kojih se je došlo, a bit će još veće veselje kada ljudi budu mogli ovdje dolaziti i vidjeti što su prethodne generacije tijekom povijesti činile. Izvor svega jesu dobrota, plemenitost i ljepota, to je ono što je potaklo ljudi onoga vremena da crtaju, da stvaraju, da izražavaju, a izvor svega bila im je vjera. Vjera je dala te slike, vjera je izgradila ove crkve, vjera je i saču-vala ove crkve i sve one vrijednosti koje su u unutra. Danas je na nama svima, koliko se možemo uključiti, da uistinu sačuvamo ono što su nam

drugi učinili i ostavili.“ Zaključio je prenijevši pozdrave apostolskoga upravitelja mons. Dražena Kutleša koji je poručio svoju spremnost da se, zajedno s ostalim institucijama, uključi, koliko bude potrebno, kako bi ta crkva zasjala u svom negdašnjem sjaju.

Okupljenima se obratio i župnik Josip Mašina koji je uime župe i župljana zahvalio konzervatorskom odjelu u Puli, Hrvatskom restau-ratorskom zavodu i Gradu Buzetu. Izrazio je oduševljenje, svoje i svojih župljana, ovim otkrićima. Rekao je da ga je dirnula duhovna pozadina fresaka, iz kojih je vidljivo kako su ljudi to radili s jednom ljubavlju koja je dolazila od Boga. Izrazio je nadu da će prezbiterij u što kraćem roku zasjati prvotnim sjajem.

Zidni oslici iz 15. stoljeća?

Azra Grabčanović, iz štukoodjela pri HRZ-u, voditeljica radova u roč-koj crkvi, rekla je kako je angažirana kao voditeljica radova na štukodekoracijama, no kako su na početku samih radova otkrivene freske, zamolila je za suradnju kolegu iz Odjela zidnoga slikarstva Tonija Šainu. On je istaknuo kako su freske pronađene već prvoga dana radova. Napomenuo je da crkva ima dva sli-kana sloja. Prvi oslik, pretpostavlja se, iz doba gradnje svetišta, donosi posvetne križeve. Na svodovima je oslik puno bolje sačuvan nego na zidovima. Potrebno je provesti

detaljno čišćenje kako bi se mogli prepoznati prikazani svetci. Osim fresaka pronađeni su natpsi, grafiti na glagoljici i na latinici u kojima su upisane i određene godine, što olakšava datiranje nastanka fresaka. Ovisno o dinamici posla i o finan-cijama, moglo bi se očekivati nastavak istraživanja u idućoj godini, a namjera je otvoriti što više sondi kako bi se utvrdio stupanj očuva-nosti fresaka.

Šaina je nadalje istaknuo kako je ovo vrlo značajno otkriće jer nema puno takvih oslikanih svetišta u Hrvatskoj, a u Istri ih ima samo nekoliko, u Pazinu, u Lovranu i po onome što se za sada vidi, ovi oslici nalikuju tamošnjima pa možemo očekivati veoma lijep nalaz.

Grabčanović je o štukaturama rekla da postoji nekoliko naknad-nih naličja koja su tijekom stoljeća nanesena na izvorni sloj. Zanimljivo je da se još uvijek otkrivaju novi elementi, s obzirom da je crkva građena slojevito: prvenstveno je u romaničkom stilu, preko gotike pa sve do današnjega doba.

Postoje određene naznake da bi se zidni oslik mogao pripisati sli-karskoj radionici s kraja 15. stoljeća, no te će pretpostavke potvrditi ili opovrgnuti daljnja istraživanja jer tek će se otvaranjem većih sondi sa sigurnošću moći utvrditi o kojem se umjetniku i kojem periodu točno radi.

(G. Krizman)

Bale proslavile svoga zaštitnika, bl. Julijana

UBalama, župi u rovinjskom zaleđu, u Rovinjsko-kanfarskom dekanatu, proslavljen je u subotu, 1. svibnja 2021. spomenan blaženoga Julijana iz Bala, zaštitnika župe i mjesta.

Misno slavlje predvodio je o. Ilija Vrdoljak, župnik u Rovinjskom Selu, nastanjen u rovinjskom franjevačkom samostanu sv. Franje Asiškoga, uz koncelebraciju župnika domaćina vlač. Joška Listeša.

Propovjednik je na početku homilije istaknuo zadovoljstvo što može „tu gdje ga slave za svoga zaštitnika govoriti o svome subratu franjevcu, bl. Julijanu, koji je na tom području djelovao u 14. stoljeću. O njemu postoji relativno malo izvora. Svi se temelje na zapisu iz knjige „Slava franjevačke Istre“ autora p. Marina Oreba. Povjesni zapisi govore da je živio i djelovao na području Bala i okolnih mjesta, a preminuo je 1349. O bl. Julijanu pisao je i fra Bonaventura Duda.

„Ovi su prostori svetački prostori vaše Istre“, naglasio je propovjednik te napomenuo da dobro poznaje franjevačke samostane kontinentalne Hrvatske iz koje dolazi, a u nastavku homilije, nizom povijesnih saznanja fra Ilija je pokazao svoju studioznost u povijesnim i arhivskim istraživa-

njima, spretno povezavši povijest Bala, život bl. Julijana i povijest Istre, s naglaskom na povijest redovništva. „Čudnovati su ovi prostori, već davnno kristianizirani, kod svakoga iskopa nailazi se na povijest, i to onu daleku povijest, antičkih, ali osobito srednjovjekovnih vremena. Ono po čemu je Istra čudesna, a to vidimo obilazeći i Italiju, svaki brežuljak – jedna crkva, i to ne bilo kakva crkva, u svakoj crkvi vjernička zajednica, kultura.

Sagledamo li Istru od srednjega do novoga vijeka, vidimo jedan duboki i iskreni vjerski život. No, on nije tek tako nastao, on je zaista imao svoje korijene. Ono što vidimo obilazeći sakralnu baštinu Istre, od Eufrazijevе bazilike nadalje, jedan je bogati crkveni život. Jednako tako, ovdje na ovim prostorima bogat je i redovnički život“, rekao je propovjednik te je ukratko spomenuo postojanje i djelovanje augustinaca, benediktinaca, kamaldoljana i franjevaca na ovom području, osobito u Rovinju i okolici.

Bl. Julijan – veliki mirovorac

O bl. Julijanu, u povijesnom i vjerskom kontekstu Istre, fra Ilija Vrdoljak posebno je naglasio: „Bl. Julijan rođen je u Balama. Ne zna se kada je pristupio franjevačkom redu, ali pristupio je vrlo ozbiljno. O njemu imamo zapisano da je živio dostojanstvenim redovničkim pokorničkim životom. Bio je velik molitelj, obilazio je okolne gradove i sela dijeleći sakramente i propovijedajući. Tada nije bilo župa, već su svećenici iz samostana odlazili u okolna mjesta propovijedati, krstiti, vjenčati, pokopati i sve što je trebalo. Bio je željen i poštovan propovjednik koga su rado primali. Ono što ga posebno resi jest to što ga smatraju

čovjekom koji je bio velik mirovorac, sukladno franjevačkom geslu Mir i dobro. Ovdje u Istri odigrao je veliku i važnu ulogu. Da bismo shvatali mirovorstvo, trebamo sagledati povijesne okolnosti. U ono je vrijeme bilo itekako puno zavada. Srednji vijek bio je pun nasilja. Tada se puno hodočastilo u Svetu zemlju upravo kao pokora za ubojstvo. Učestali su bili dvobojni i sukobi. Društvo nije bilo uređeno, svako je mjesto tjeralo volju i pravdu, bilo je mnogo nasilja. Bl. Julijan iz Bala video je u tome priliku da uzme Evangelje i križ i nastoji ljudi pozvati na pomirenje, u skladu s onime što nam govori Evangelje“, rekao je propovjednik.

„Preminuo je 1349. godine, a već 1385. na glasu je svetosti, gradski statut iz 1477. spominje ga kao zaštitnika Bala.

Bl. Julijan unosi svetost na ove prostore. Častiti svetca ne znači samo obilježiti njegov spomendan, već nas to obvezuje da živimo svetost života“, naglasio je fra Ilija. „Bl. Julijan obvezuje i nas franjevce da živimo svetim, pobožnim i odgovornim životom, zauzetim za ljude i ljudsko spasenje kakav je i on bio. On obvezuje i vjernike, on je vaše krvi, odavde je potekao, stoga vas obvezuje da i vi ne zaboravite živjeti svetost života, posebno danas, u našem vremenu, kada su crkve sve praznje.“

„Neka vas zagovor sv. Julijana prati i neka vas potiče na očuvanje svetosti na ovim prostorima, a sveti Josip neka zagovara sve obitelji“, zaključio je homiliju fra Ilija.

Misa je završena blagoslovom s relikvijom bl. Julijana. Blaženikovi se zemni ostatci čuvaju u oltaru desne lađe župne crkve. Na trgu ispred crkve uz zvonik nalazi se brončani kip bl. Julijana.

Misu je glazbeno animirao župni zbor pjesmama na hrvatskom, talijanskom i engleskom jeziku te jednom na talijanskom dijalektu.

(Tekst i foto: G. Krizman)

Priznanje prof. dr. sc. Josipu Grpcu za izuzetan prinos hrvatskom medijskom prostoru svjedočenjem kršćanskih moralnih vrednota

Prof. dr. sc. Josipu Grpcu dodijeljeno je priznanje za dugo-trajnu, izuzetno kvalitetnu nazočnost u hrvatskome medijskom prostoru snažnim i kompetentnim argumentima izražavajući i nadalje pojašnjavajući prilike u Crkvi i društvu u svjetlu teološkog nauka. O aktualnostima i svakodnevnim temama u Crkvi i društvu progovara pisanom riječju u katoličkim tiskovinama, ali se spremno odaziva i na intervjuje i gostovanja u radijskim i televizijskim emisijama. Autor je brojnih knjiga te impresivnog niza teoloških članaka. Redovito sudjeluje, kao organizator ili predavač, u raznim skupovima koji su posvećeni istaknutim događajima ili osobama vezanim uz život Istre, sudjeluje izlaganjima na simpozijima o mons. Boži Milivoiću, biskupu Dragutinu Nežiću te sudjeluje aktivno u filmskim zapisima o biskupu Jurju Dobrili, Josipu Turčinoviću i drugim hrvatskim crkvenim velikanim. Svojim aktivnim zalaganjem djeluje u radu više tijela Hrvatske biskupske konferencije, a istaknuo se i u znanstveno-nastavnom djelovanju.

Od 2006. godine redoviti je kolumnist u reviji „Kana“ („Pitanje sadašnjega trenutka“). Osim toga, u kolumnama u biskupijskom listu „Ladonja“ objavio je više od 230 tekstova te više od 30 radova u „Istarskoj danici“. Kolumnne Josipa Grbca u „Kani“ svjedoče koliko je

okrenut prema izazovima i procesima života te koliko britko i s novinarskom jednostavnosću stavlja u smisleni okvir najaktualnija pitanja sadašnjega trenutka. Njegujući formu kolumnne, jezgrovitim ali slobodnim pristupom iznosi svoja promišljanja o aktualnim pitanjima, utirući svakom kolumnom put prema dubljem teološko-etičkom promišljanju aktualnih izazova. Vrijednost njegovih kolumni upravo je u tom vrlo zahtjevnom, argumentiranom teološko-etičkom pristupu koji pridonosi razumijevanju ovoga vremena i Crkve danas. Grbčeva teološko-etička promišljanja o hrvatskoj zbilji iz dosadašnjih kolumni objedinjena su ove godine u knjizi pod naslovom „Hrvatski vremeplov“ (2021.), a teme o kojima piše vrlo su širokoga raspona: problemi vezani uz rad, rasprave o politici, obitelji, solidarnosti, ekologiji, o univerzalnoj etici, o ulozi laika u Crkvi, odgoju, sakramentima, kapitalizmu i globalizaciji, o Crkvi, vjeri i društvenoj stvarnosti u širem smislu. U povodu 65. obljetnice života Josipa Grbca Kršćanska sadašnjost nedavno je objavila i zbornik „Sve provjeravajte: dobro zadržite! (1 Sol 5, 21). Kršćanska etika u dijalogu sa suvremenim svijetom“, kao znak zahvalnosti, poštovanja i priznanja za sve ono što je – kao profesor, svećenik i čovjek učinio, i za sve ono čime je oplemenio hrvatsko društvo i Crkvu. Jerko Valković u Predgovoru zbornika istaknuo je: „Dvadeset i devet priloga koje sadrži ovaj zbornik najvećim su dijelom prinosi moralnoj teologiji ili na razne načine vezani uz područja interesa, djelovanja ili života Josipa Grbca. Njihova tematska raznolikost otvara široku lepezu tema koje je u svojem djelovanju Josip obrađivao o čemu veoma zorno svjedoče njegovi tekstovi. Ti tekstovi u isto vrijeme svjedoče i o tragu koji je Josip Grbac ostavio – kao profesor, svećenik i čovjek.“

Vrsarani plovno hodočastili sv. Jurju

Iako zbog epidemioloških mjera u posve malom broju, vjernici vrsarske Župe sv. Martina i ove su godine, jedanaestim plovnim hodočašćem Sv. Jurju, u petak, 23. travnja 2021. posjetili njemu posvećenu crkvu smještenu na otoku sv. Jurja koji dominira vrsarskim akvatorijem. Izaslanstvo vrsarske župe, predvođeno župnikom, vlč. mr. Linom Zohilom, i ove je godine, jedanaesti put zaredom održalo tradiciju plovnoga hodočašća na otok sv. Jurja. Prošle je godine, zbog lockdowna na otok otišao sam župnik. Nakon okupljanja u mariji, hodočasnici su brodicom prevezeni na otok. Ondje su najprije obišli crkvu sv. Jurja gdje je održana služba Riječi te im se prigodnim pozdravom obratio župnik. Kraće izlaganje o povijesti crkve i otoka izrekao je Marino Martinčević, prof., koji je između ostalog istaknuo kako se radi o predromaničkoj crkvi s dvjema upisanim apsidama, a da su na samom otoku vidljivi ostatci antičkoga kamenoloma, kao i to da je vegetacija, ali i životinjski svijet na otoku u prošlosti, sudeći po povjesnim zapisima, bio bogatiji i raznovrsniji. Potom su hodočasnici, obilazeći otok po uređenoj šetnici, izmolili Krunicu Majci Božjoj, a u uvali prema otvorenom moru zastali su kako bi izmolili Litanije. Nakon kraće stanke u borovoј šumici koja krasiti otok vratili su se na kopno. Hodočašće je zaključeno svečanim misnim slavljem u župnoj crkvi sv. Martina. Vrsar se u povjesnim zapisima prvi put spominje upravo kao „Orsera sull’insula“ („Vrsar na otoku“) u 3. stoljeću, a ostatci kamenoloma na vrhu otoka te druge arhitektonске modifikacije terena pokazatelji su rane naseljenosti otoka. Otok sv. Jurja prirodni je maritimni štit luke Vrsar od otvorenoga mora i osobito je važan kao prirodna zaštita vrsarske luke te svih plovila koja se tu nalaze. Crkvicu sv. Jurja iznutra krase ranokršćanske, dvije unutarnje apside, koje predstavljaju njezinu specifičnost, a tragovi hrvatskoga pletera pokazatelj su nacionalnoga sastava stanovništva u vrijeme kada je crkvica gradena. Još jedna osobitost te crkvice jest njezina kolokacija na živoj stijeni.

(Tekst: G. Krizman, foto: A. Ligović)

POŠTENJE I USPJEH UKLESANI U KAMENU

„Radove izveo: Kamen Pazin“, „Donacija: Kamen Pazin“, natpsi su koje često vidimo po crkvama diljem Istre. Ime te tvrtke, kao i dugogodišnjega direktora g. Karmela Krebela, među mnogim istarskim vjernicima svakako izaziva osjećaj zahvalnosti i pomisao ‘hvala Bogu da ih imamo’. Tko je poznavao pok. mons. Marcela Krebela, mogao je od njega čuti, kada je bila riječ o bilo kakvom kamenu za crkvu, za oltar, križ, popločenje: „To će naš Karmelo.“ I zaista je bilo tako, ali ne samo za crkve u Istri, već i mnogo šire. I ne samo za crkve, već i za mnoga druga velebna i prekrasna zdanja. Karmelo Krebel ime je koje se veže uz pojam najuspješnijega gospodarskog subjekta sa sjedištem na istarskome tlu. 42 godine vodio je tvrtku u svim poteškoćama koje su sa sobom nosila vremena raznih političkih, društvenih i ekonomskih promjena. U toj je tvrtki sveukupno proveo više od pola stoljeća.

Crkva sv. Ivana Krstitelja - Pula

Od 1966. do 2017. godine radio je u pazinskoj tvrtki Kamen d. d. gdje se zaposlio godinu dana nakon završetka studija rudarstva. S radom u Kamenu Pazin započeo je kao rukovoditelj svih kamenoloma, a upravo je pod njegovim rukovodstvom, zajedno sa suradnicima, tvrtka masivno povećala svoju proizvodnju te postala vodeća tvrtka u eksploataciji kamena na području bivše Jugoslavije.

DJETINJSTVO I ŠKOLOVANJE

Roden sam u Tinjanu 14. 8. 1939. godine. Ondje sam pohađao osnovnu školu, a nakon toga svoje sam školovanje nastavio u sjemeništu u Pazinu. Imao sam lijepo djetinjstvo. Imao sam samo jednoga brata, baka i djed *tetošili* su nas, u obitelji je još bila jedna neudana tetka i stric. Nas dvojica imali smo puno pažnje od svih. Nakon osnovne škole otišao sam u Pazin u sjemenište. Život u pazinskom sjemeništu bio je za pitomce dosta krut i strog. Prvoga dana kad su me doveli, 4. 9. 1950., prve večeri ostao mi je u sjećanju govor koji nam je održao mons. Josip Pavlišić. Bilo je strogo, ja na to u obiteljskom domu nisam bio naviknut. Brzo sam izšao iz sjemeništa, ipak to nije bilo za mene. Prešao sam potom u Pazinsku gimnaziju. Svakoga sam dana iz Tinjana

Karmelo Krebel

putovao u Pazin u školu biciklom, imao sam jedan stari bicikl iz doba Italije tako da sam uštedio i vrlo sam malo koštao svoje roditelje.

„KAKO TO IZGLEDA U PODZEMLJU?“

Što je bilo presudno da se odlučite za Rudarsko-geološko-naftni fakultet u Zagrebu?

Kad sam maturirao, bio sam dosta nezreo, mislio sam da će studirati medicinu ili veterinu, no vjerojatno sam o tome razmišljao jer su liječnik i veterinar uvijek dobivali darove, osobito od seoskoga stanovništva. Čak sam bio dobio i stipendiju od Općine Pazin. No, jednoga dana išao sam autobusom u Rijeku iz Pazina preko Potpićna. Kad sam iz autobusa gledao prema rudniku u onaj kotač koji se vrti. posmislio sam: „Kako to izgleda u podzemlju?“ Razmislio sam i odlučio da će se otici raspitati kod upravnika u Potpićnu. Došao sam ravno kod direktora s pitanjima o radu u rudniku. Rekao sam mu da sam završio gimnaziju i da bih možda išao studirati rudarstvo. Nasmijao se i po završetku sastanka odveo me u rudnik gdje smo sve obišli. Pitao me želim li još uvijek studirati rudarstvo, odgovorio sam potvrđeno, a on mi je obećao osigurati stipendiju za koji mjesec. Obitelj nije bila baš sretna tim mojim izborom, no to je bila moja odluka, zanimale su

me prirodne znanosti i tako sam se odlučio za geologiju i rudarstvo.

RUKOVODITELJ RADNE JEDINICE KAMENOLOMI

U Kamen Pazin došli ste nakon nekoliko mjeseci u Istarskim ugljenokopima Raša, 1966. godine. Prije preuzimanja rukovoditeljske pozicije upoznali ste sve aspekte tvrtke.

Došavši u Kamen Pazin, prvo radno mjesto bilo mi je rukovoditelj Radne jedinice kamenolomi, daleko proizvodnja blokova. Malo sam znao o tome, znao sam minirati, ali o klesarskim sam radovima malo znao. Dosta sam čitao talijansku literaturu, tada je dolazilo mnogo talijanskih kupaca po blokove. U kontaktu s njima upoznao sam duh i način na koji se radi i komunicira, bila su to vrijedna i poučna iskustva. Kada sam došao u Kamen Pazin, nadređeni mi je bio tehnički direktor, ing. Petar Šuran, koji nam je govorio da tvrtku trebamo od zanata pretvoriti u industriju jer samo ćemo tako stvoriti uspješno i prosperitetno poduzeće.

Rukovođenje Kamenom preuzeли ste 1975. godine, kao vrlo mlad direktor. Kako je bilo preuzeti rukovođenje jedne velike tvrtke u tim vremenima?

Kada sam završio fakultet, rekao sam sebi da se neću baviti politikom, nego ću se isključivo baviti strukom. U to sam vrijeme čak pisao jednu knjigu iz struke. Moj me profesor Abramović poticao, htio je uvesti kolegij Kamenarstva na Rudarsko-naftno-geološki fakultet. Postavljen sam za direktora 1. siječnja 1975., a u lipnju sam počeo raditi. Prije mene direktor je bio Rino Luk, dok nas nisu integrirali s Ciglanom Cerovlje, a tada sam ja preuzeo rukovođenje. Znao sam što me čeka, puno je tu bilo stvari za rješavati, nediscipline i slično. No, u bivšoj je državi bilo najopasnije baviti se politikom. Ako si se nešto zaletio reći, mogao si biti jako kažnjen, a ako si, naprimjer, razbio stroj koji je vrijedio nekoliko stotina tisuća maraka, nikom ništa. To je ono što nije valjalo, zato je i otislo

"Redemptoris Mater" - Pula

po zlu. Bilo je pokušaja političkoga utjecaja u cilju integracije s drugim tvrtkama s područja Pazinštine, no uspješno smo se oduprli.

Kamen Pazin jedan je od svijetlih primjera u kojem godine tranzicije i sveprisutnih procesa privatizacije nisu rezultirali negativnim učinkom na poslovanje. Kako ste to uspjeli?

Na tome sam puno radio. Pazio sam da ne dolazi do egoističkoga ponašanja prema poduzeću. Imali smo i prijatelja koji su nam pomogli da se sačuvamo. Jedan od onih koji su mi najviše pomogli bio je pokojni biskup Antun Bojetić te mnogi drugi prijatelji i kolege iz struke i poslovnoga svijeta općenito.

RAD NA ZAGREBAČKOJ KATEDRALI

Vaše ime, kao i ime tvrtke Kamen Pazin, u crkvenim krugovima izaziva prije svega veliku zahvalnost. Naime, na istarskome tlu gotovo da i nema sakralnoga objekta u čijoj obnovi ili uređenju Kamen Pazin nije sudjelovao, materijalom, radom, a često i donacijom, a velika je bila uloga Kamen Pazin u obnovi i uređenju mnogih sakralnih objekata diljem Hrvatske, pa i u susjednim zemljama. Koje biste od tih projekata posebno izdvojili?

Svakako rad na zagrebačkoj katedrali. Ondje smo radili u više faza. Prva je faza bila od 1961. do 1963. godine. Radove je vodio naš

tehnički direktor ing. Petar Šuran, arhitekt u Zagrebu bio je Aleksandar Freudenreich, ali ja sam tada rukovodio kamenolomom. Druga je faza bila 1976. godine. Kada smo završili, pok. kardinal Franjo Kuharić u znak zahvale pozvao nas je na večeru. Tom sam prigodom u svom obraćanju spomenuo neke sitne pogreške, no kardinal me prekinuo pitanjem: „Zar je moguće bolje?“ Bili su jako zadovoljni našim radom. Nadalje želim istaknuti spomen-križ na ušću Vuke u Dunav, spomen-križ u gradu Vukovaru naše je sponzorstvo. Svakako treba spomenuti i restauraciju crkve u Banjoj Luci, radove na samostanu trapista Opatija „Marija Zvijezda“ pokraj Banje Luke, restauraciju samostana Bosna Srebrena, restauraciju crkve u Donjem Vakufu, rad na crkvi u Širokom Brijegu...

CK SKBiH NAREDIO: „ZA FRA PETRA NEMA KAMENA“

Posebno se sjećam suradnje s fra Petrom Krasićem iz Bosne i Hercegovine. Jednoga travnja, negdje početkom osamdesetih godina prošloga stoljeća, došao je fratar u Kamen Pazin tražiti kamen za oblogu crkve u Širokom Brijegu. Naš mu je komercijalist rekao: „Mi imamo direktora koji je bio u sjemeništu, to ćete s njim dogоворити.“ Nakon konzultacija s rukovodećim kolegijem pozvao sam ga na sastanak

i priopćio mu da smo se složili da to učinimo. Bio je presretan. Sve je izvedeno na vrijeme. Za plaćanje je došao s ovećom količinom novca u stranoj valuti, njemačkim markama, no rekao sam mu da to ne ide tako jer bismo mogli nastradati i on i ja. Trebalо je to pretvoriti u dinare. Nakon toga donio mi je na dar 10 litara žilavke i jedan pršut, i zvao me u lov kod sebe, no nisam nikad otišao. Prije sedam ili osam godina jedan profesor matematike iz Pazina koji je dobar s fra Petrom, ispričao mi je da je fra Petar pitao za mene. Ponovo me pozvao u goste, ovaj put blizu Kupresa. Tom mi je prigodom ispričao kako je došao čak u Pazin tražiti kamen za crkvu u Širokom Brijegu jer je onda Centralni komitet Saveza komunista Bosne i Hercegovine bio zaključio da „za fra Petra nema kamena“. Tražio je u Jadran kamenu, u Srbiji u Mladenovcu i na drugim mjestima, ali svugdje su ga odbili. No, prisjetio se fra Petar, čuo sam ja za Kamen Pazin, došao sam ovamo i dobio kamen. I od nas ga je dobio po dvostruko nižoj cijeni nego što mu je bilo najprije rečeno u Bosni, a ni naša cijena nije bila ispod tržišne.

RAD NA SAKRALnim OBJEKTIMA U ISTRI

U Istri od naših kamenarskih radova svakako treba istaknuti Biskupijsko misijsko sjemenište „Redemptoris Mater“ u Puli, crkvu sv. Jurja na Starom Pazinu, restauraciju podova u crkvi na Velom Vrhu u Puli, izradu pjevališta u crkvi u Tinjanu, a trebalо bi spomenuti i mnoge druge. Izradili smo niz kri-

ževa većih dimenzija te mnoge ol-tare. Radili smo na sanaciji vanjskih stepenica i zvonika u Oprtlju, zatim na crkvi sv. Jurja u Starom Pazinu, na crkvi sv. Ivana Krstitelja u Puli i drugima. Novijega su datuma križni putevi. Radili smo Križni put u Otočcu, zatim u Premanturi i na drugim mjestima. Sponzorirali smo materijalom zgradu Ordinarijata u Poreču, mnoštvo križeva diljem Istre (Tinjan, Novigrad, Sveti Petar u Šumi...), kao i spomenik Jurju Dobrili u Ježenju.

HAZU, PROVANSA, KRASNODAR, MOSE...

Kamen Pazin plasirao je istarski kamen u svijetu, on danas krasи sjedišta i zgrade mnogih poznatih institucija. Koje biste izdvojili?

Svakako treba izdvojiti Sveučilišnu knjižnicu u Zagrebu, zgradu Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, popločenje dijela Tga bana Jelačića i popločenje Tkalciceve ulice u Zagrebu, radili smo na uređenju Cibonina tornja u Zagrebu, kamenarske radeve na zgradi Elektrotehničkoga fakulteta, Ekonomskoga fakulteta i mnogih drugih ustanova. U inozemstvu smo posebno velik posao odradili u Rusiji, u Krasnodaru, opločenje okolnoga prostora stadiona, oko 80 000 m². U Francuskoj smo radili popločenje ulica mnogi starogradskih jezgri u drevnim gradićima Provanse. U Veneciji smo radili na aerodromu, a u mnogim okolnim primorskim gradićima radili smo na popločenju obale. U venecijansku lagunu dostavili smo više od 30 milijuna tona lomljenoga kamena za njihov kapitalni projekt MOSE za zaštitu od jakih plima.

U POSLOVNIM ODNOsim - OTVORENO I ISKRENO

Nakon dugo godina uspješnoga poslovnog djelovanja, u kojem ste uvijek bili svjesni važnosti ljudske dimenzije, što možete poručiti današnjim dionicima poslovne scene? Kako uspjeti, a ostati pošten?

Odnos mora biti otvoren i iskren i samo ako se tako rješava, dolazi

se do rezultata. Tenzija u tvrtki ne smije biti, ali neke stvari treba prelomiti. Ja moram priznati da sam se posljednjih desetak godina uljuljao jer smo imali vrlo uspješno tržište u Italiji, izvrsne poslove, tako smo uspjeli napraviti ogromnu proizvodnju i u proizvodnji blokova i na montaži, i to nam je pomoglo da budemo spokojni. No, priznajem da sam se uljuljao ili, bolje rečeno, umorio, i neke sam stvari pustio mlađima za rješavanje. Ipak, iznad svega, smatram da je najvažnije izbjegavati sukobe. Ako pošteno radiš svoj posao, stvar se odvija normalno i uspjeh neće izostati.

Karmelo Krebel član je jedne generacije iz pazinskoga sjemeništa koja je dala dva biskupa, jednoga akademika i mnoge druge vrijedne i značajne ličnosti. On je poslovnim dostignućima tvrtke Kamen Pazin učinio jednak mnogo, čak i više, za prosperitet istarskoga čovjeka i promociju Istre. Njemu stoga od srca želimo obilje blagoslova u umirovljeničkim danima, a nama, žiteljima Krasne zemlje, neka Bog u svakoj generaciji podari jednak tako uspješnih, kvalitetnih i talentiranih mlađih ljudi koji će u sadašnjim i budućim vremenima, u svim važnim aspektima društvenoga i privrednog života moći, znati i htjeti neumorno raditi u svojim strukama, stremeći uvijek višim dostignućima, ali duboko ukorijenjeni u neprolazne vrijednosti.
(Foto: G. Krizman)

Crkva sv. Jurja, Stari Pazin

Križni put na Gornjem Kamenjaku, Premantura

U Rimu proslavljeni blagdani svetoga Leopolda Mandića i blaženoga Ivana Merza

Unedjelu, 9.svibnja 2021., Hrvatska rimska zajednica proslavila je blagdane svetoga Leopolda Bogdana Mandića i blaženoga Ivana Merza u Hrvatskoj crkvi sv. Jeronima u Rimu. Euharistijsko slavlje na hrvatskom jeziku predvodio je vlč. Davor Senjan, svećenik Đakovačko-osječke nadbiskupije, doktorand i asistent u Centru Petar Favre za svećeničku formaciju na Papinskom sveučilištu Gregoriana i član Papinskoga hrvatskog zavoda sv. Jeronima. Uz rektora, vicerektora i duhovnika Zavoda u koncelebraciji je bilo dvadesetak svećenika.

Svake akademske godine ta je proslava ujedno bila i proljetni susret svih hrvatskih rimskih studenata, ali ove godine zbog epidemioloških mjera susret nije organiziran u uobičajenom obliku. Na misi su sudjelovali i diplomatski predstavnici: Jasen Mesić, veleposlanik Republike Hrvatske u Italiji, te Tea Zupičić, otpravnica poslova u Veleposlanstvu Republike Hrvatske pri Svetoj Stolici. U homiliji vlč. Senjan osvrnuo se na nedjeljni evanđeoski ulomak iz Ivanova evanđelja, koji predstavlja svojevrsnu Isusovu oporuku. Upravo zato što je oporuka, riječ pred smrt, Kristove riječi dobivaju osobitu dubinu i snagu, pa tako i na drugaćiji način djeluju na naše prihvatanje i razumijevanje. Isus svoju oporuku obznanjuje u okolnostima Posljednje večere gdje progovara o radosti, ljubavi i priateljstvu. Dotaknuvši se teme ljubavi, propovjednik je naglasio kako Krist svoj poziv da se razdamo ljubeći, svakom od nas upućuje na jednostavan i izravan način. Ljubiti znači položiti

život za svoje prijatelje, znači imati vremena za drugoga, prepoznati njegove potrebe, radovati se s njim i tješiti ga u žalosti, imati osjećaja za onoga koji je sa mnom za stolom.

Ljubav ponajprije podrazumijeva žrtvu

Osim toga, istaknuo je kako položiti svoj život za prijatelje jednostavno znači ne stavljati sebe u prvi plan, znači nadići i izići iz sebe poput Krista. Na takav način ljubav nije ugodan i lepršav osjećaj, već ona ponajprije podrazumijeva žrtvu. Upravo su to činili sveti Leopold i blaženi Ivan Merz. Leopold Bogdan Mandić provodio je sate i dane u isповjedaonici bez ikakvoga žaljenja za slobodnim vremenom, za odmorom, za drugim mjestom, drugim ljudima ili za drugom službom. On je jednostavno položio život onđe u malenoj isповjedaonici, u službi koju mu je Bog povjerio i među ljudima koji su ga tražili. Tu je pronašao Božju zapovijed i nju je ispunio; nije postao mekušac koji je uime lude tolerancije sve smatrao dopuštenim, već je kao izvršitelj ozbiljnih Božjih zapovijedi, ljubav, koja je osjećaj, pretvorio u prostor u kojem se može stajati. U takvom prostoru ljubavi boravio je blaženi Ivan Merz koji je snagu za vršenje Božjih zapovijedi crpio iz Euharistije gdje

je naučio što znači istinski ljubiti i što je prava ljubav: to nije tek puka tolerancija svega i svakoga, nego istinska suradnja s Božjim naumom i milošću – naglasio je propovjednik. Na kraju homilije osvrnuo se na pandemiju koja je rimske studente, umjesto hoda po rimskim trgovima i ulicama, papinskim bazilikama i sveučilištima, zatvorila u sobe, u svojevrsnu klauzuru koja je time postala mjesto našega posvećenja. Propovijed je zaključio ohrabrenjem kako nas je Isus izabrao i postavio da u ovom gradu donosimo rod i kao njegovi prijatelji, preko našeg studija, u skrovitosti i molitvi.

Krist poznaje sav naš trud i sve naše muke, lijnosti i malaksalosti, čuje naše jadikovke ali i oduševljenja. Budući da je on vjeran Bog te jer nas je izabrao i poslao, on će ispuniti svoja obećanja, a na nama je da mu ostanemo vjerni prijatelji koji ljube jedni druge te da budemo ponizni i ustrajni poput svetoga Leopolda, gorljivi i čisti poput blaženoga Ivana – rekao je velečasni Senjan. (Gabrijel Kamber, Vatican news)

Papa: Modeli zdravstvenih sustava otvoreni svima bez razlike

U videoporuci sudionicima međunarodne konferencije održane pod naslovom „Istraživanje uma, tijela i duše“ papa Franjo naglašava važnost interdisciplinarnoga istraživanja za bolje razumijevanje naše ljudske prirode.

To je prije svega prigoda da izrazim zahvalnost onima koji su kao osobnu i profesionalnu obvezu izabrali brigu o bolesnima i potporu najpotrebitijima, a posebno onima koji se neumorno zauzimaju u borbi protiv pandemije koja i dalje odnosi živote i koja, istodobno, stavlja na kušnju naš osjećaj za solidarnost i bratstvo – istaknuo je papa Franjo u videoporuci kojom je završila konferencija naslovljena „Istraživanje uma, tijela i duše“.

Trodnevni skup, koji su organizirali Papinsko vijeće za kulturu, Znaklada „Cura“ te Znaklada „Znanost i vjera“, održan je online. Liječnici, znanstvenici, stručnjaci za etiku, vjerski vođe, kreatori politike i filantropi razgovarali su o posljednjim otkrićima na području medicine, zdravstvene zaštite i prevencije, kao i o kulturnom utjecaju tehnološkoga napretka, razmatrajući pritom i odnos između uma, tijela i duše. Upravo od „uma, tijela i duše“ te „tripartitne koncepcije“ koju su prihvatali brojni crkveni oci, a poslije i razni moderni mislioci, polazi razmišljanje pape Franje koji, uzimajući u obzir sadašnje okolnosti, ističe kako razmišljati i staviti ljudsku osobu u središte zahtijeva također promišljanje o modelima zdravstvenih sustava otvorenih za sve bolesne, bez ikakve razlike. Papa je u videoporuci izrazio također zadovoljstvo modernim medicinskim znanostima koje su – kako je rekao – bez sumnje pred nama otvorile horizont spoznaja i međudjelovanja koje se prije nekoliko stoljeća nije moglo ni zamisliti. Riječ je o istinskom napretku spoznaja koji se pretvorio i pretvara u sofisticira-

nija istraživanja te primjereniju i sve precizniju skrb. Primjer je za to prije svega široko područje istraživanja na polju genetike, usmjereni na svladanje različitih bolesti.

Ljudsko biće čine „tijelo, um i duša“

Međutim, primjetio je Papa, upravo to istraživanje postavlja neka temeljna antropološka i etička pitanja kao što su, primjerice, pitanje manipulacije ljudskim genomom kako bi se nadzirao ili čak nadvladao proces starenja ili, pak, kako bi se postiglo izvještačeno jačanje ljudskoga bića. Ne treba zaboraviti da ljudsko biće čine „tijelo, um i duša“. Riječ je o trijma kategorijama, primjetio je papa Franjo, koje se razlikuju od „klasičnoga“ kršćanskog viđenja, čiji je najpoznatiji model osobe shvaćene kao nerazdvojivo jedinstvo tijela i duše koja pak posjeduje inteligenciju i volju. To viđenje nije isključivo – objasnio je Papa – određene dimenzije našega bića, danas prečesto razdvojene, zapravo međusobno čine dubok i nerazdvojan splet. Govoreći o temeljima ljudskoga postojanja, počevši od njegova „biološkog sloja“ koji se izražava u našoj tjelesnosti i predstavlja najneposredniju dimenziju, iako zbog toga nije shvatljivija, Papa je kazao da mi nismo čisti duhovi. Za svakoga od nas sve započinje našim tijelom, ali ne samo to: od začeća do smrti mi nemamo jednostavno tijelo, nego mi jesmo tijelo, a kršćanska nam vjera govori da ćemo to biti i u uskrsnuću. Povijest medicinskih istraživanja u tom nam smislu prikazuje dimenziju zadržavajućega putovanja ljudskoga bića u otkrivanju samoga sebe. Tu ne mislimo samo na takozvanu „zapadnu“ medicinu – primjetio je Papa – nego na bogatstvo različitih medicina u raznim civilizacijama u svijetu. Zahvaljujući interdisciplinarnom istraživanju, možemo bolje shvatiti dinamike koje postoje između našega fizičkog sta-

nja i okoline u kojoj živimo, između zdravlja i onoga što jedemo, između našega psihofizičkog zdravlja i brige o duhovnom životu – također u molitvi ili meditaciji u njezinim različitim oblicima – pa čak i između zdravlja i umjetnosti, a posebno mislim na glazbu – istaknuo je te dodao da nije, stoga, medicina slučajno most između prirodnih i društvenih znanosti, toliko da su je u prošlosti nazivali ‘philosophia corporis’, o čemu svjedoči jedan od rukopisa koji se čuvaju u Vatikanskoj apostolskoj biblioteci. Jednako je važna dimenzija uma koja je uvjet za mogućnost našeg samorazumijevanja. Tu se bitnu dimenziju često poistovjećuje s mozgom i njegovim neurološkim procesima – primjetio je Papa. Međutim, iako ističući životnu važnost biološke i funkcionalne komponente mozga, ona ipak nije čimbenik koji je u stanju objasniti sve pojave koje nas čine ljudima, od kojih se mnoge od njih ne mogu izmjeriti te stoga nadilaze tjelesnu materijalnost. Dosta, ljudsko biće ne može posjedovati um bez moždane tvari, ali istodobno, njegov se um ne može svesti na puku materijalnost njegova mozga. To je jednadžba koju valja slijediti – napomenuo je Papa. Razmišljajući o trećoj dimenziji, o duši, Papa je primjetio da je i taj pojam u raznim kultura-ma i religijama poprimio različita značenja. Biblija, i ponajviše filozofsko-teološko razmišljanje, pojmom duše opisuje ljudsku jedinstvenost, specifičnost osobe koja se ne može svesti na bilo koji drugi oblik živoga bića, uključujući njezino otvaranje prema nadnaravnoj dimenziji, dakle, prema Bogu. Ta otvorenost prema nadnaravnom, prema nečemu većem od sebe konstitutivna je – objasnio je Papa – i svjedoči beskrajnu vrijednost svake ljudske osobe. U tom smislu dušu valja shvaćati prozorom koji gleda i vodi prema horizontu. (Vatican News - aa)

Sakrament potvrde

Osakramenu potvrde može se govoriti s različitim aspekata, počevši od etimologije, različitih naziva ovoga sakramenta, možemo promišljati o biblijsko-teološkom, liturgijsko-pastoralnom značenju sakramenta potvrde ili s aspekta ekleziologije – o potrebi snažnije eklezijalne povezanosti u življenju vjere i sakramenata. Bilo bi korisno zasebno govoriti i o bontonu odijevanja krizmanika/ca i sudionika. Zašto župe ne bi držale ista odijela za sve krizmanike, koja bi krizmanici mogli nositi iz generacije u generaciju? (Neke župe u našoj biskupiji to već prakticiraju.) No, ovdje donosimo samo nekoliko, možda manje poznatih, povijesno-liturgijskih naglaska, prema knjizi „Na vrelu liturgije“ naših uvaženih liturgičara dr. Ante Crnčevića i mons. dr. Ivana Šaska.

Potvrda tijekom povijesti

Krštenje, potvrda i euharistija tri su stupnja istoga inicijacijskoga hoda, uvođenja u kršćanstvo, uranjanja u Kristov život. Za razumijevanje današnje inicijacijske prakse korisno je poznavati povijesni hod inicijacije. Prva nam stoljeća svjedoče o jedinstvenom i nedjeljivom slavlju kršćanske inicijacije. „Inicijacija je uključivala krštenje, pokrsno pomazanje svetom krizmom i sudjelovanje u euharistiji, kao nedjeljivi oblik pristupa kršćanstvu (kako je danas praksa u istočnim Crkvama). S vremenom se (uglavnom od kraja V. st.) čin pokrsnog pomazanja, od početka vezan uz biskupsku službu, vremenski odvaja od čina krsnoga pranja/uranjanja. Budući da se od toga doba sve veći broj kršćanskih zajednica razvija izvan centara, dakle bez stalne prisutnosti biskupa, pokrsno pomazanje i polaganje ruku odgađa se do prve prilike susreta s mjesnim biskupom. U kasnom srednjem vijeku, njegovanjem euharistijskog kulta, prvo sudjelovanje djece u euharistiji odgađa se do dobi razumnosti tj. do okvirno dvanaeste godine života. Paralelno s time i pokrsno se pomazanje oblikuje kao zasebno slavlje te biva shvaćeno kao zasebni sakrament koji se slavi neovisno o prvome sudjelovanju u euharistiji. On je bio vezan uz biskupov pohod zajednici te je mogao biti prije ili poslije prvoga svečenoga sudjelovanja u euharistiji.“

Kada je papa Pio X. odredio da se prva pričest prima u ranjoj dobi, oko sedme ili osme godine, imalo je za posljedicu još očitiju podjelu jedinstva kršćanske inicijacije – jer se „potvrda počinje shvaćati kao treći (posljednji) sakrament inicijacije kojemu se, potom, traže nova značenja i sakramentalni vidici: vjernička zrelost, sposobljenje za svjedočenje vjere, snaga javnoga i svjesnoga isповijedanja vjere“.

Potvrda u okviru sadašnje crkvene prakse

Spomenute povijesne uvjetovanosti dale su usmjerenje današnjoj praksi. Katekizam Katoličke Crkve ukazuje na opasnost ako se potvrda shvaća samo kao *potvrda zrelosti*: „Ako se kadšto govorи o potvrди kao *sakramenu kršćanske zrelosti*, ne smije se odrasla dob vjere poistovjetiti s odraslim dobi naravnog rasta, niti zaboraviti da je krsna milost čist i nezaslužen dar, kojom nije potrebno neko *ovjerovljenje* da bi postala djelotvornom.“ (KKC, br. 1308) Dakle, sakramenti, u sebi nužno ne prepostavljaju ljudsku zrelost ni odraslost. Oni su dar, neuvjetovan sposobnošću razumijevanja. Time se ne želi reći da sakramentu ne treba kateheza, no ona bi prvenstveno trebala biti mistagoška – i priprava i slavlje sakramenata idu prema tome da primljena otajstva zažive u čovjeku i određenoj zajednici. Što vrijedi i priprava i samo slavlje ako se nakon toga ništa ne dogodi i ništa ne događa? Osipanje mladih nakon primljene krizme zacijelo nije uzrokovano samo slabom pripravom, nego i nedovoljnim nastojanjem oko njihova angažmana u crkvenoj zajednici. Zato ih treba uključivati u sve djelatnosti i svekolik život župne zajednice prema vlastitim darovima i primljenim sposobnostima, da ne budu samo *privredni Crkvi*, već *vedeni u njezinoj zajedništvo*. Pastoralnim je nastojanjima potrebno pridružiti brigu za *crkvenost vjere i sakramenata*. Sakramenti se slave i žive u Crkvi, koja je mjesto Božjega spasenjskog djelovanja. Potreba takve mistagoške sakramentalne kateheze nastavlja se, dakle, i nakon slavljenoga sakramenta. No, katehetska djelatnost suvremene Crkve ne bi trebala u najvećoj mjeri biti usmjerena na djecu i adolescente, već po-djednako na sve dobne skupine, kao što u zdravstvu nisu potrebni samo pedijatri.

Autori, nadalje, ističu da je u govoru o sakramentu potvrde potrebno „odlučnije usmjeravanje kako bi sakrament potvrde bio shvaćen ne samo kao osobni pristanak uz vjeru na krštenju primljenu, nego prije svega kao Božje milosno osnaženje ili *utvrđenje* krštenika snagom Duha Svetoga u obilju dara krsne milosti“. Ukratko, potvrda je *suoblikovanje cijelome Kristu*, ona je *dar za sazrijevanje koji treba zaživjeti u zreloj Crkvi*. (prir. np.)

RAPSODIJA NA VRHUNCU CVJETANJA

Dan kada se slavi TIJELO
T I J E L O V O
kruh i vino
cvrčci ga u refrenu cvrče
zrikavci ga u polju zriču
klasje se smješka u cvatnji
na vrhuncu između
grude i zrna
brazde i kore
sjetve i hljeba
jer kruh se lomi poslije svega
a mijesi od početka
i najteže je biti tek pečen
još topao
pripravan za dijeljenje drugima
u sebi noseći
zrno što se poti
bubrenje klasja
i mrvljenje žrvnja
dok sunce solsticija
cvrkut i zrik
prostire uz klasje
daruje klasozornoj hladovini lipnja
zenit u nozdrvama
i nesputanost u prsim
jer najljepše je biti
negdje na pola puta
prije nego se klasje
pokorno i skrušeno
zemlji pokloni
i s vjetrom šapuće
molitvu snevremenskog KRUHA

Tomislav Milohanić

POSLIJE TIJELOVSKOG OPHODA

Prošo je Gospodin... To još zvona tvrde,
I posute staze i garišta vruća,
I ribarske lađe s upaljenim svjetлом,
I sagovi tu na prozorima kuća.

Sve je sada čisto: i zemlja i more,
I zrak što od žara zaneseno titra
Kao posmijeh djece koja su čas prije
Posipala cvijeće lica vedra, hitra.

Sve je sada sretno: djeca što su mogla
Gospodinu srce prvi put otvoriti,
I sirota baka što ni slova ne zna,
Ali zato s Bogom mudro zna govoriti.

Odsjev Kristov danas sjao je k'o nigda
U oku i suzi, u srcu, na čelu,
U pjesmi i prošnji, u želji i nadi
Svih ljudi i žena u čitavu selu.

Čini ti se da je nebo otvoreno
I da selo puno Gospodnje je slave,
Da su kuće male tabernakul bijeli
Kome čista srca Vječno Svjetlo prave.

[Rajmund Kupareo, 1935.]

Blaženi Ivan Merz – Orao Kristov

Otkako je 2003. godine proglašen blaženim u Banjoj Luci, o blaženom Ivanu Merzu puno se pisalo i mnogi su ga ljudi diljem Hrvatske i svijeta sve više počeli upoznavati te se dubjije zanimati za život ovoga prvog Hrvata laika uzdignutoga na čast oltara. Upoznajmo ga malo bolje u sljedećim redcima.

Djetinjstvo i mladost

Ivan Merz rođen je 16. prosinca 1896. godine u Banjoj Luci. Ivanov otac Mavro (Moriz) bio je katolik po tradiciji, ali ne i praktičan katolik, a majka Tereza bila je židovskoga podrijetla. Kao jedinca od najranijih ga je dana okruživala velika roditeljska ljubav. Imao je bezbrižno i sretno djetinjstvo i mladost. Od roditelja je primio pristojan građanski odgoj, ali bez posebne kršćanske podloge. Rastao je u liberalnoj sredini. Za njegovu vjersku orijentaciju, koja se počela nazirati već pred kraj gimnazije, bio je zaslužan njegov gimnazijski profesor, uzoran katolički laik dr. Ljubomir Maraković. Preko književnosti i umjetnosti usmjeravao je Ivana prema moralnim i religioznim vrijednostima. Bio mu je pravi vodič tijekom mladosti. Već u zreloj dobi Ivan je o njemu zapisao: „Katolik svjetovnjak spasio me za vječnost.“

Ivan je volio puno čitati, a bavio se i raznim sportovima i umjetnošću. O njegovu duhovnom razvoju i životu općenito znamo jako mnogo zahvaljujući njegovu opsežnu dnevniku. Počeo ga je pisati na poticaj spomenutoga profesora dr. Marakovića sa svojih sedamnaest godina i nastavio ga voditi sve do zrele dobi. Taj je isti dnevnik danas objavljen u obliku jedinstvene knjige i moguće ga je nabaviti i pročitati.

Odlazak u svijet

Nakon mature Ivan polazi u jesen 1914. godine na Vojnu akademiju u Bečko Novo Mjesto. Roditelji su željeli da postane časnik, kao i otac.

Međutim, za vojničku službu Ivan nije imao ni volje ni smisla. Izdržao je u akademiji samo tri mjeseca. Ipak, i to mu je vrijeme koristilo jer je upoznao svu moralnu bijedu mnogih ljudi.

Početkom 1915. godine Ivan polazi u Beč na studij. Majci za volju upisuje pravo, ali usput pohađa i predavanja iz književnosti. U Beču mu se kulturni horizonti vrlo proširuju. Mnogo čita, odlazi u kazalište, na koncerte, operu.

Iz dnevnika toga razdoblja razabire se da je to doba njegovih najvećih unutarnjih lutanja i traženja. Muči ga problem ljubavi. Uspomena na prvu mladenačku ljubav prema djevojci Greti još je uvijek živa. Tiše ga i vjerski problemi, ali uza svu sumnju on želi vjerovati. Osjeća u sebi veliku težnju za moralnim usavršavanjem. Posebno je oduševljen Goetheovim Faustom i njegovim traženjem konačne istine.

U ljetu 1915. godine Ivan je pozvan u vojsku jer Europom tada bijesni Prvi svjetski rat. Čekajući odlazak, i dalje marljivo vodi dnevnik. U svjetlu vjere nazire polagano rješenje za mnoga pitanja. I nadalje osjeća težnju za usavršavanjem svoje duše i svoga karaktera. U tom razdoblju čini važan korak u svome duhovnom životu – za blagdan Bezgrješnoga začeća Blažene Djevice Marije, 8. prosinca 1915. godine, zavjetuje čistoću do ženidbe.

U 1. svjetskom ratu

U veljači 1916. godine polazi Ivan u vojsku i nakon časnicičkoga tečaja poslan je na talijansku bojišnicu gdje ostaje do kraja rata. Kako je proživljavao rat i njegove strahote, najbolje se vidi iz dnevnika koji je uspio voditi i na bojišnici. Gledajući dnevno smrti u oči, izvrgnut stradanjima svake vrste, Ivanov se nazor na svijet produbio. Kršćanska vjera pojavljuje se Ivanu kao jedina vrijednost koja pobjeđuje sve зло koje je Ivan oko sebe gledao i doživljavao. Pred kraj rata pisat će Ivan svome

ocu ove značajne riječi: „Zahvalan sam Bogu što sam sudjelovao u ratu, jer me je rat naučio mnogomu što ne bih nikada inače spoznao. Želim živo da opet postanem slobodan i da uredim svoj život prema onome što sam spoznao da je pravo.“ Jedna od omiljenih mu knjiga u tim teškim vremenima jest „Naslijeduj Krista“ Tome Kempenca.

Studij

Po završetku rata Ivan nastavlja studij u Beču. Studira ono što je odavno želio: književnost, romanistiku i germanistiku. Iz toga vremena započinje njegovo zanimanje za liturgiju nakon što je obavio liturgijske duhovne vježbe. Aktivan je član društva „Hrvatska“ koje okuplja hrvatske katoličke studente u Beču pripremajući ih za njihov apostolski rad u Domovini. Ivanovi su se roditelji u međuvremenu preselili iz Banje Luke u Zagreb.

Posredstvom isusovca Miroslava Vanina Ivan dobiva stipendiju iz Francuske i s još dvojicom kolega polazi u jesen 1920. godine u Pariz gdje tijekom dviju godina nastavlja studij književnosti na Sorbonni i Katoličkom institutu. Dvogodišnji boravak u Parizu značio je za Ivana

jedno veliko kulturno i duhovno obogaćenje.

Ivan u Parizu provodi veoma dubok religiozan život. Kao član Karitativnoga društva sv. Vinka Paulskoga brinuo se za jednu siromašnu obitelj na pariškoj periferiji. Za Ivanov intenzivan religiozni život u Parizu doznali su i roditelji koji s time nisu bili zadovoljni. Razvila se tako veoma zanimljiva korespondencija između njega i majke, pa je tako u drugom pismu Ivan napisao majci: „*Katolička vjera je moje životno zvanje i to mora biti svakom čovjeku bez iznimke.*“ Tek su nakon njegove smrti roditelji potpuno shvatili Ivana i postali ono što je on od njih želio: praktični vjernici katolici.

Svetost života - aktivni apostolat

Nakon završenoga studija književnosti u Parizu Ivan se vraća u domovinu 1922. godine. Još iste jeseni dobiva posao kao profesor francuskoga i njemačkog jezika u Nadbiskupskoj klasičnoj gimnaziji u Zagrebu. To će mu biti zanimanje do kraja zemaljskoga života. Sljedeće, 1923., godine doktorirao je na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu radnjom o utjecaju liturgije

na francuske književnike. Samo šest godina Ivan Merz živi u Zagrebu. U tom kratkom vremenu zaorat će duboku brazdu na polju hrvatskoga katolicizma. Poput meteora zasvijetlit će na nebu Crkve u Hrvatskoj i ostati trajno svijetliti kao zvijezda vodilja mnogima, osobito hrvatskoj mlađeži.

Ivan ozbiljno nastoji oko izgradnje svoga duhovnog života. Već od ratnih dana provodi asketski život, koji će sve više dolaziti do izražaja u studentskim danima, a onda i kasnije – u Zagrebu, kad će provoditi pravi pokornički život. Kao student u Parizu sastavio je svoje „pravilo života“. Radi se o odlukama koje je savjesno provodio u svome duhovnom i asketskom životu. Evo samo nekih: „*Na sasvim tvrdom ležati. U petak glad osjećati. Svišak svojih dobara siromahu pokloniti. Svaki dan bar jednom se posvema Bogu pomoliti. Ići u neugodne situacije. Poniženje pred ljudima s veseljem primiti. Ne odati se nikada odviše jednostrano znanosti. Biti sa životom u najužem kontaktu.*“

Najznačajnija karakteristika Ivanove osobe, kao izgrađenoga kataličkog intelektualca, bila je njegova ljubav i odanost prema Katoličkoj

Crkvi. „*Ljubav prema Crkvi govori je iz svake njegove riječi*“ reći će za njega kardinal Franjo Šeper, koji ga je osobno poznavao. Kod mnogih katolika pobudio je zanimanje, štovanje i odanost prema Crkvi i papinstvu.

Hrvatski orlovske savez

Početkom dvadesetog stoljeća započinje krčki biskup Antun Mahnić veliko gibanje među katoličkom mlađeži koje je nazvano Katolički pokret. Cilj pokreta bio je suprotstaviti se liberalizmu koji je sve više nadirao u naše krajeve iz europskih zemalja i potiskivao vjeru i njezine vrijednosti iz javnoga života. Ivan Merz još je za vrijeme studija u Beču i Parizu pristupio pokretu. Po dolasku u Zagreb Ivan se odmah aktivno uključuje u rad Katoličkog pokreta te je još iste jeseni 1922. godine izabran za predsjednika već postojećega Hrvatskog katoličkog omladinskog saveza, koji se za godinu dana ujedinio s orlovskim pokretom u Hrvatski orlovske savez. Orlovska organizacija imala je za cilj odgoj mlađeži u vjerskom, intelektualnom, moralnom i tjelesnom pogledu. Zahvaljujući Ivanovim velikim nastojanjima, ta organizacija poprima snažnu vjersko-kulturnu dimenziju. To se očitovalo u prvom redu u geslu koje je na Ivanov prijedlog bilo prihvaćeno na osnivačkoj skupštini kao ideja vodilja same organizacije: Žrtva – Euharistija – Apostolat.

Posljednji dani i smrt

Ivana Merza bolest je stalno pratila i često sputavala njegov polet za studij i rad. Uz višegodišnji slab vid imao je i problema sa zuboboljom. Zadnju je godinu života ozbiljno poboljevao. Dobio je akutnu upalu čeljusne šupljine i morao je poći na operaciju. Dan uoči odlaska na kliniku sredio je sve svoje stvari i sastavio svoju oporuku. Radi se, ustvari, o tekstu za nadgrobni natpis koji je napisao latinskim jezikom, a pronađen je u ladici njegova pisacég stola nakon smrti. U hrvatskom prijevodu oporuka glasi:

Umro u miru katoličke vjere. Život mi je bio Krist, a smrt dobitak. Očekujem milosrđe Gospodinovo i nepodijeljeno potpuno vječno posjedovanje Presvetog Srca Isusova.

I. M. blažen u pokoju i miru. Duša će moja postići cilj za koji je stvorena. U Gospodinu Bogu.

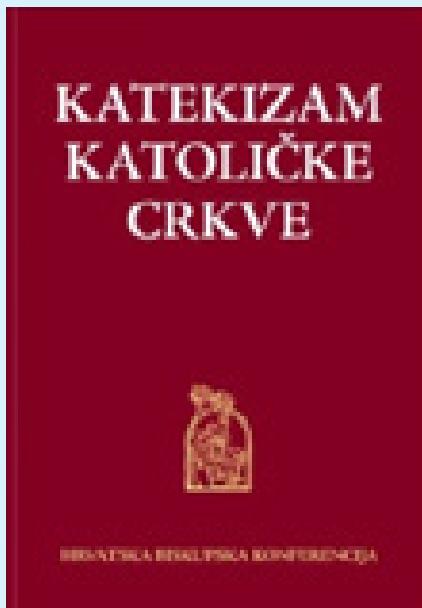
Operacija, nažalost, nije uspjela. Ivan je dobio meningoitis od kojega je polagano umirao. Jedna od posljednjih utjeha koju je doživio bio je brzjav, koji je primio dan prije svoje smrti, s dobrim željama koji mu je osobno poslao papa Pio XI.

Ujutro 10. svibnja 1928. godine, u prisutnosti svoga oca i svojih najbližih prijatelja, Ivan je prešao u vječnost. S velikom vanjskom svečanostu, uz brojne govore, glazbu i pjevanje Ivanovo je tijelo otpraćeno na vječni počinak. Pokopan je na zagrebačkome groblju Mirogoju. Tijelo mu je 1977. godine preneseno u Baziliku Srca Isusova u Zagrebu, u koju je redovito dolazio za svoga života, a u kojoj se i danas nalazi.

Njegov svetački primjer i žrtva života donijeli su obilne plodove jer su mnogi mlađi nastavili ostvarivati njegovu duhovnu baštinu, kako to svjedoči i natpis s vijenca koji su mu mlađi postavili na grob: „Hvala ti, Orle Kristov, što si nam pokazao put k Suncu.”

Papa Ivan Pavao II. proglašio ga je blaženim u Banjoj Luci 22. lipnja 2003. i postavio ga je, posebice mladima i vjernicima laicima, za uzor kršćanskoga života. Papa Benedikt XVI. uvrstio je Ivana Merza među 18 velikih svetaca Katoličke Crkve, kao uzore štovanja Euharistije u svojoj apostolskoj pobudnici *Sacramentum Caritatis*.

BOG OBJAVLJUJE SVOJE IME

203 Svome narodu Izraelu Bog se objavio priopćujući mu svoje ime. Ime izriče bit, osobnu istovjetnost i smisao vlastita života. Bog ima ime. Nije bezimena sila. Otkriti svoje ime znači priopćiti sebe drugima, na neki način dati samoga sebe učinivši se pristupačnim, sposobnim biti dublje upoznat i osobno imenovan.

2143 Između svih riječi u Objavi ima jedna, jedinstvena, a to je objava Božjega imena, koje Bog objavljuje onima što u njega vjeruju; On im se objavljuje u svom osobnom otajstvu. Dar imena ide u red povjerenja i intimnosti. „Ime je Gospodnje sveto.” Zato ga čovjek ne smije zlorabiti. Mora ga čuvati u pamćenju, u šutnji klanjanja prožetoga ljubavlju. Neće ga uzimati u svoj govor osim da ga hvali, blagoslovila i slavi.

2808 U odlučujućim trenutcima svoga nauma spasenja, Bog objavljuje svoje ime, ali On ga objavljuje dovršavajući svoje djelo. To se djelo, međutim, za nas i u nama ostvaruje samo ako se ime njegovo posvećuje po nama i u nama.

204 Bog se objavljavao svome narodu postupno i pod raznim imenima, ali objava božanskoga imena Mojsiju u bogoočitovanju (teofaniji) gorućega grma uoči Izlaska i Save-

za na Sinaju pokazalo se temeljnom objavom za Stari i Novi savez.

63 Izrael je Božji svećenički narod, nad kojim je „zazvano ime Gospodnje” (*Pnz 28,10*). To je narod onih „kojima je prvima Gospodin Bog govorio”, narod „starije braće” u vjeri Abrahamovoj.

205 Bog poziva Mojsija iz grma koji gori, ali ne sagorijeva, i kaže mu: „Ja sam Bog otaca tvojih, Bog Abrahamov, Bog Izakov, Bog Jakovljev.” (*Izl 3,6*) Bog je Bog otaca, onaj koji je pozvao i vodio patrijarhe na njihovim putima. Bog vjeran i milosrdan koji se sjeća i njih i svojih obećanja, koji dolazi da njihove potomke oslobođi iz ropstva. On je Bog koji iznad prostora i vremena, to može i hoće i koji će, da ostvari taj naum, pokrenuti svoju svemoć.

2575 I tu Bog dolazi prvi. On poziva Mojsija iz gorućega grma. Taj će događaj ostati praslika molitve u židovskoj i kršćanskoj duhovnoj predaji. Ako, naime, „Bog Abrahamov, Izakov i Jakovljev” zove svoga slugu Mojsija, to je zato jer je On Bog živi koji hoće život ljudi. On se objavljuje da bi ih spasio, ali ne sam ni protiv njihove volje: On priziva Mojsija da ga pošalje, da ga pridruži svom suočenju, djelu svoga spasenja. U tom je poslanju kao neko Božje moljenje, i Mojsije će, poslije duge rasprave, uskladiti svoju volju s voljom Boga Spasitelja. Ali u tom razgovoru u kojem se Bog povjerava, Mojsije također uči moliti: izvlači se, proturječi, nadasve postavlja pitanja, i kao odgovor na njegovo traženje Gospodin mu povjerava svoje neizrecivo ime, koje će se razotkriti u njegovim velikim djelima.

268 Od svih božanskih svojstava samo se Božja svemoć spominje u Vjerovanju: ispovijedati nju od velike je važnosti za naš život. Vjerujemo da je Božja svemoć sveopća jer Bog je sve stvorio, svime upravlja i može sve; ona je u ljubavi jer Bog je naš Otac; ona je tajanstvena jer se samo vjerom može spoznati kada se očituje „u slabosti” (*2 Kor 12,9*).

Lik svetoga Josipa u slikarskoj baštini Istre

Uprethodnom broju *Ladonje* predstavili smo oltarnu palu s likom sv. Josipa slovenskoga slikara Janeza Gosara koja se nalazi u župnoj crkvi sv. Jurja, mučenika, na Brdu. U ovom broju predstavljamo oltarnu palu bočnoga oltara iz župne crkve sv. Antuna Opata u Kršanu. Ovdje je sv. Josip prikazan zajedno sa svetim Florijanom. Koji je pravi razlog da su ova dvojica svetaca ovdje prikazana zajedno, možemo samo nagadati. Je li to zbog kalendarski bliskih spomendana svetaca, 1. svibnja Josip Radnik i Florijan koji se časti 4. svibnja? Ili je to zbog njihovih svetačkih karakteristika, duhovne veličine? No, što sveti Josip, Isusov poočim, ima zajedničkoga sa svetim Florijanom, zaštitnikom vatrogasaca? Uz svetoga Florijana, koji je umro mučeničkom smrti u vrijeme Dioklecijanova progona i koji se za vatrogasce moli, brine i štiti ih, sveti je Josip uzor kako treba raditi. Sveti je Josip bio pravedan

radnik, odan i predan u onome na što ga je Bog pozvao. Vatrogasci u borbi protiv vatre i drugih nedača dobrovoljno su predani svojemu društvu, čovjeku kada je u nevolji – *vatrū gasi brata spasi*, kako kaže Deželić, otac hrvatskoga vatrogastva. Ne čudi stoga da uz svetoga Florijana i u svetom Josipu vatrogasci pronađe nadahnuće.

Stojeći lik sijedoga svetog Josipa s Djetetom Isusom u naručju odjeven je u prusko plavu haljinu i zaognut smeđim plaštem (zelenim s unutarnje strane) prebačenim preko lijeve ruke. U desnoj ruci drži ljiljan, simbol kreposti i čistoće, a u lijevoj Dijete Isusa odjevenoga u bijelu haljinicu, koji uzdignutom desnicom blagoslivlja promatrača. Kružni pojasa svjetla oko svetačkih glava (aureola) ističe njihovo veliko dostojanstvo. Ispod odjeće svetca vidljive su bose noge u kontrapostu.

Florijan je rođen u Austriji oko 250. godine poslije Krista, u antičkom rimskom gradu Cetium (današnji St. Polten, Donja Austrija). Kao mladić pridružuje se rimskoj vojsci u kojoj napreduje do mjesta časnika. Postavljen je na visoke dužnosti u Noricumu, jednoj od pokrajina Rimskoga Carstva (danasm dio Austrije). Iako je bio časnik u vojsci, otvoreno je priznavao svoje kršćanstvo u to izrazito nekršćansko vrijeme i stoga mnogo trpio zbog svoje vje-

re. Oglušivši se o carska naređenja, bio je osuđen na smrt spaljivanjem. Stojeci na lomači, Florijan navodno potiče rimske vojнике da zapale vatru, govoreći im: "Ako je zapalite, na plamenim jezicima pobjeći ću vam u nebo." Uplašeni tim riječima, nisu ga spalili, već je usmrćen utapanjem.

Sveti je Florijan na ovoj pali prikazan kao mlađahni vojnik, ogrnut crvenim plaštem, feminizirana izgleda lica, duge kose, s vjedrom u desnoj ruci kako trne, gasi požar neke kuće. Lijevu ruku drži na mlinskom kamenu s kojim je o vratu bio bačen u rijeku Anisus (Enns) jer je odbio žrtvovati poganskim bogovima i na taj način izvršiti otpad od vjere. Životopis ovoga svetca kaže da je Florijanovo tijelo kasnije pronašla pobožna žena Valerija te je dostojno sahranjen. Nad njegovim grobom kasnije je izgrađen glasoviti samostan sv. Florijana. Kult mu se proširio cijelim područjem nekadašnje Austro-Ugarske.

U Istri se jedina crkva svetoga Florijana nalazi na području grožnjanske općine, između sela Martinčići i Kave. Potječe iz XIV. stoljeća i više je puta obnavljana, a nedaleko crkve napušteno je istoimenno naselje s nekoliko ruševina.

Molitva svetom Florijanu

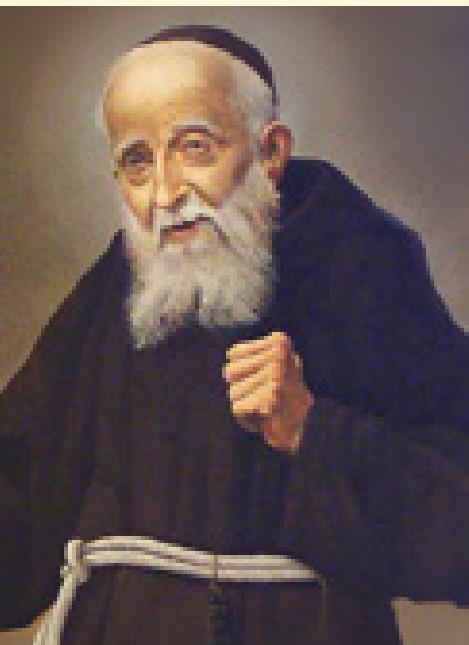
Svemogući, vječni Bože, koji si slugu svoga svetoga Florijana iz premilostive ljubavi obranio od grešne propasti i usred buke vojničkoga zvanja sačuvao od pogibelji svijeta te ga ovjenčao mučeničkim vijencem i nama dao za odvjetnika protiv škodljivom ognju i pustošćoj poplavi: molimo te ponizno, osloboди nas po zagovoru svetoga Florijana od grešnoga ognja i spona grešnih, proslijedi i ojačaj nas svojom nebeskom svjetlošću i jakošću protiv svakomu grijehu, brani i sačuvaj naša prebivališta i zgrade od svih ognjenih i poplavnih pogibelji i zala: da i mi po vjernom ispunjavanju svojih dužnosti i držanju svetoga zakona, nasljeđujući izgled svetoga Florijana, njegovim zagovorom postanemo dionici vječne slave. Po Kristu, Gospodinu našem. Amen.

Ova kršćanska oltarna palu svetoga Josipa i svetoga Florijana (ulje na platnu) nepoznatoga autora zanatski je dobro napravljena, nastala je najvjerojatnije serijski, po narudžbi, u nekoj radionici pod utjecajem sličnih predložaka ovih svetačkih likova.

TAKO Mali, A TAKO VELIK

Visok samo 135 cm. Ime mu je Bogdan. Rođen je 12.svibnja 1886. Kruna je braka svojih roditelja, koji su ga jako voljeli. Bio je jedanaesto od 12-ero djece. Dali su mu ime Bogdan – od Boga dan (Adeodat). Sa zdravljem je od rođenja bio vrlo oskudan pa su ga brzo krstili, dodatno pazili, ali ne i razmazili. Rodbina ga je također jako voljela. Zvali su ga „naš Bogdo”. Njegov otac Stjepan Petar pratio ga je svakoga jutra na misu i na svetu pričest, što je u ono vrijeme bilo sveti izuzetak. Osim toga, Bogdan je u pobožnoj obitelji naučio i mnogo moliti. Obitelj mu je bila staroga hrvatskog roda i s očeve i s majčine strane. To je potrebno naglasiti jer oni žive u Herceg Novom u Crnoj Gori među pravoslavnim življem, tako da je Bogdan odmalena ranjen kršćanskom podvojenošću, toliko da je kasnije sav svoj život prikazao Bogu kao žrtvu za sjedinjenje dviju Crkava. Želio je biti misionar koji će raditi na jedinstvu kršćana, ali rijeka života i redovnički zavjet poslušnosti odnosili su ga na neke druge obale. Kako su u Herceg Novom imali samostan redovnici kapucini, koji su uspijevali održavati dobre odnose ne samo s katolicima nego i s pravoslavcima, Bogdanu se činilo da će upravo postavši članom toga reda, ostvariti svoj životni cilj. Sa 16 godina uz – sa strepnjom – pristanak roditelja odlazi naukovati u Udine u kapucinsko sjemenište. Uzima redovničko ime fra Leopold. Uspješno završava studij i biva zaređen za svećenika. Neko ga vrijeme poglavari šalju od samostana do samostana (Zadar, Kopar, Rijeka), da bi konačno bio određen za Padovu. U Padovi je shvatio da mu je životni zadatak tu djelovati, i da od sanjanoga misionarenja na istoku nema ništa. To ga nije obeshrabril ili razočaralo, nego je prividni neuspjeh, Božjom genijalnošću, pretvorio u uspjeh. Rekao je: „Od-

sada pa ubuduće svaka duša koja bude tražila moju službu, bit će moj Istok.” I tako je, kao i sveta Mala Terezija od Djeteta Isusa, postao „misionar sjedinjenja” (praktični ekumenist!), a da uopće nije hodao misionarskim krajem. Takvi su svetci! Oni naoko zlo (po njih!) okreću na dobro Božje. Kao dugogodišnji neumorni isповједnik on će sve svoje molitve, žrtve, napore prinositi na veliku nakanu: „Da svi budu jedno!” Stalno je molio Boga da se pravoslavci i katolici ne sukobljavaju, nego da se, dapače, sve bolje slažu. Politički, ni Italija mu nije bila majka, nego mačeha. Državne su vlasti od njega tražile da primi talijansko državljanstvo, no on to nije htio uz obrazloženje da „krv nije voda!” Zbog toga je prisilno „šetao” od jednoga do drugoga kapucinskog samostana (Caserta, Napulj, Caserta), smatran neprijateljem države. Napokon je opet završio u Padovi gdje će ostati do kraja života kao samostanski isповједnik. Imao je svoju sobicu koja je bila opsjedana od pokornika svakodnevno po deset sati, a nekad i više. Ljudi su dolazili iz same Padove i okolice, ali i iz veoma udaljenih krajeva i strpljivo čekali u redu. Bili

su to priprosti vjernici, ali i ugledni ljudi, kako svjetovnjaci (domaćice, seljaci, radnici, sveučilišni profesori, visoki oficiri, industrijalci, trgovci...), tako i duhovne osobe: svećenici, redovnici, časne sestre, biskupi... Dok je jedan drugi kapucin, redovnik i veliki pokornik i isповједnik, padre Pio znao biti neugodan, strog, čak i neuljudan... fra Leopoldu Mandiću prigovarali su da je preblag i da daje premale pokore, a on je rekao da je Isus bio blaži... Često je od „nesposobnih” da izvrše pokoru preuzimao taj zadatak i vršio za njih (zamjensku) pokoru. Znao je čitati ljudska srca i navesti osobe da spoznaju, prepoznaju i priznaju svoje grijeha. Znao je utješiti očajne. Bog mu je dao „vidjeti” neke stvari. Kad mu je došla jedna neutješna udovica, kojoj se muž bacio s mosta i utopio, a ona ga je voljela i nije mogla prihvati da je zauvijek izgubljen u paklu, sveti Leopold rekao joj je da joj se muž tijekom pada uspio pokajati i da nije vječno izgubljen. Znao je tješiti i vlastitim primjerom: njegova je obitelj bila jako bogata, ali je uslijed novih prilika (pojava parobroda!) naglo propala i tako osiromašena ostala, nikad se ne oporavivši. Jednom pokorniku koji je očajavao iz razloga ekonomске propasti, rekao je da ga razumije i naveo kao dokaz situaciju vlastite obitelji. Preminuo je „na delu” oblačeći se za slavlje svete mise. Pozlilo mu je, i s molitvom „Zdravo Kraljice” na usnama, umro je 30. srpnja 1942. Za života je „prorokovao” da će samostan biti uništen od bombi. To se i dogodilo... ostala je čitava samo njegova sobica u kojoj je ispovijedao – tolike ljude. Pravo Božje čudo. Leopolda Mandića svetim je proglašio papa Ivan Pavao II. 16. listopada 1983. Spomen mu Crkva u kalendaru slavi 12. svibnja – dakle – na dan kada je rođen. Bio je tako malen, a tako velik!

Franjo Rački i Josip Juraj Strossmayer o biskupima zapadnih hrvatskih krajeva (I. DIO)

U vrijeme nastanka prvih sačuvanih pisama Korespondencije, u listopadu 1860. godine, nakon vojnih poraza Habsburške Monarhije i teška stanja u gospodarstvu, neoapsolutistički sustav («Bachov absolutizam») propada. Hrvatska je, međutim, i dalje razdijeljena između Habsburške Monarhije i Osmanskoga Carstva, a i unutar njih. Tako su Istra, Dalmacija s Dubrovnikom i Kvarnerski otoci u vlasti Beča, dio je Hrvatske u okviru Vojne krajine, a ostalo je Banska Hrvatska, u okviru ugarskoga dijela Monarhije.

Hrvatsko su podneblje XIX. st. u crkvenome, ali i u gospodarskom, a osobito u političkome, znanstvenom, kulturnom i umjetničkom pogledu obilježile dvije snažne ličnosti: dr. Josip Juraj Strossmayer i dr. Franjo Rački. Poznati su i preko mnogo tiskanih radova već za života, a znatiželja traje i do danas. Iz sadržaja njihova dugoga životnog vijeka proizlazi da

– doslovce – jedan bez drugoga ne bi uspjeli biti čak ni izvan Crkve ono što su postali i što za nas danas jesu. A «svjetski čovjek i crkveni knez» te skroman, samozatajan povjesničar, znanstvenik i političar, duhovnik i teoretičar sreli su se 1849. god. u Beču kada je Strossmayer predložen za biskupa sa sjedištem u Đakovu, dok je Rački bio bogoslov u tamošnjemu Augustineumu. Njihov suvremenik, premijer Kraljevine Italije Marco Minghetti izjavio je kako «postoje samo dvojica koji mu ostavljaju dojam da pripadaju drugoj, a ne našoj vrsti. Ta su dvojica Bismarck i Strossmayer». Nedavno je akademik Dubravko Jelčić, književni povjesničar, ocijenio kako je Strossmayer postao «ne samo legendarni hrvatski biskup nego i jedan od dvojice najmarkantnijih i najutjecajnijih hrvatskih političara, ili, bolje, političkih ideologa. Svi drugi, a nije ih bilo malo, bili su ili ostali više ili manje uspješni praktični političari, uključujući i važnoga, pa možda i najvažnijeg među njima, bana-pučanina i reformatora Ivana Mažuranića». Dr. Jelčić kazuje, nadalje, kako je Strossmayer bio «*zoon politicon*», i to «više nego išta drugo i prije nego sve drugo».

Dr. Ferdo Šišić – urednik i priredivač te Korespondencije

Vrlo su obimne rukopisne ostavštine i Strossmayera i Račkoga. Tako se u Arhivu HAZU-a u Zagrebu čuva više od 15 000 tekstova/arhivalija u svezi s biskupovom djelatnošću, a gradiva ima i drugdje. I obljetnice se jednoga i drugoga redovito obilježavaju. Obilježavanje 100. obljetnice rođenja F. Račkoga bilo je osobit povod objavljivanja sadržaja vrlo opsežne serije knjiga – *Korespondencije Rački-Strossmayer*, i to u četiri sveska, od 1828. do 1931. go-

dine. Izdanje je to JAZU-a, u okviru nakladničke cjeline *Posebna djela Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti (Opera Academiae scientiarum et artium Slavorum meridionalium separatim edita)*. Urednik i priredivač te *Korespondencije* i priredivač bio je vrlo ugledan sveučilišni profesor dr. Ferdo Šišić, i sâm Akademijin redoviti član. U uvodu prve knjige Šišić je istaknuo da povod tiskanju prepiske Račkoga i Strossmayera nije bio «samo trajan spomenik njenom osnivaču i njenom prvom predsjedniku», već i to «da dâ hrvatskom narodu u ruke jedan od najvažnijih izvora njegove političke i kulturne historije u drugoj polovini XIX. stoljeća», a njezina je vrijednost «trajno i neprekidno dopisivanje ove dvojice prijatelja.» To je, u nastavku dodaje Šišić, «u neku ruku dnevnik njihov, u kojem oni iskreno bilježe, što sude o ljudima, s kojima dolaze u saobraćaj, i o događajima, što se oko njih odigravaju»; istodobno «imadu i značaj historijskih izvora prvoga reda, osvjetljujući nam mnogo snažnije po gdjekoji događaj iz hrvatske historije u drugoj polovini XIX. stoljeća, negoli to čine različita

službena akta, a da o dnevnoj nepouzdanoj i partijski orijentiranoj štampi i ne govorimo».

Prva je knjiga objavljena 1928., a sadržajno se odnosi na vrijeme od 6. listopada 1860. do 28. prosinca 1875. godine. Drugi svezak, iz 1929., govori o periodu od 6. siječnja 1876. do 31. prosinca 1881. godine. Treća, tiskana 1930., odnosi se na razdoblje od 5. siječnja 1882. do 27. lipnja 1888., a četvrti, iz 1931., od 2. srpnja do 15. veljače 1894. godine. U tim su knjigama, u dopisivanju između dvojice uglednika, naravno, zabilježene i ličnosti i događanja i u Zapadnoj Hrvatskoj, tj. u Gorskom kotaru, Kvarnerskome primorju te Istri. A mi ovdje, povodom 180. obljetnice rođenja Račkoga, dajemo uvid u mišljenje Račkoga i Strossmayera o petorici biskupa zapadnih hrvatskih biskupija – Jurju Dobrili, Franji Feretiću, Ivanu Krstitelju Flappu, Ivanu Glavini i Vjenceslavu Šoiću.

Zasjedanje Hrvatskoga sabora 1861. u Zagrebu

U vrijeme nastanka prvih sačuvanih pisama *Korespondencije*, u listopadu 1860. godine, nakon vojnih poraza Habsburške Monarhije i teška stanja u gospodarstvu, neoapsolutistički sustav («Bachov apsolutizam») propada. Hrvatska je, međutim, i dalje razdijeljena između Habsburške Monarhije i Osmanskoga Carstva, a i unutar njih. Tako su Istra, Dalmacija s Dubrovnikom i Kvarnerski otoci u vlasti Beča, dio je Hrvatske u okviru Vojne krajine, a ostalo je Banska Hrvatska, u okviru ugarskoga dijela Monarhije. Na zasjedanju Hrvatskog sabora 1861. u Zagrebu, na temelju, dijelom, i preporodnih tradicija, dolazi do oblikovanja političkih ideja koje će postati temelj djelovanja prvih političkih stranaka u Habsburškoj Monarhiji i dati biljež hrvatskoj politici sve do propasti buduće, Dualne Monarhije. To su bile: Narodna stranka, s programom za obnovu veza Banske Hrvatske s Ugarskom, ali pod uvjetima priznavanja hrvatske državnosti i teritorijalne cjelovitosti hrvatskih zemalja; zatim Unionistička stranka, koja se zalagala za obnovu veza Banske Hrvatske s Ugarskom, ali bez postavljanja prethodnih uvjeta. Nakraju, tu je i Stranka prava, koja se, pak, protivila izravnim vezama Banske Hrvatske kako s Ugarskom, tako i s Austrijom (jedina veza njih i Banske Hrvatske trebala bi biti samo osoba vladara). U razdoblju 50-ih i 60-ih god. na hrvatskoj su se političkoj sceni profilirale i dvije nacionalne ideologije. Tako prva, jugoslavizam/ južnoslavizam, opstanak hrvatskoga naroda u tadašnjem vremenu vidi samo u kulturnom, pa i u političkom povezivanju južnoslavenskih naroda na ravnopravnim osnovama. Nasuprot je tome, druga ideologija, pravaštvo, inzistirala na posebnosti hrvatskoga naspram ostalih južnoslavenskih naroda i stvaranju nezavisne hrvatske države. Predstavnici prve bili su upravo J. J. Strossmayer i F. Rački, a druge dr. Ante Starčević i dr. Eugen Kvaternik. (*nastavlja se*)

25 godina služenja sv. misâ u Kranjcima

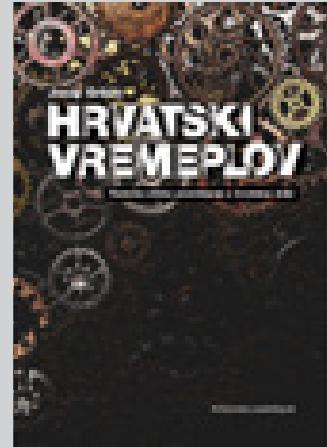
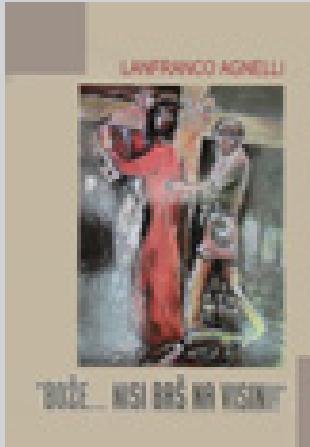
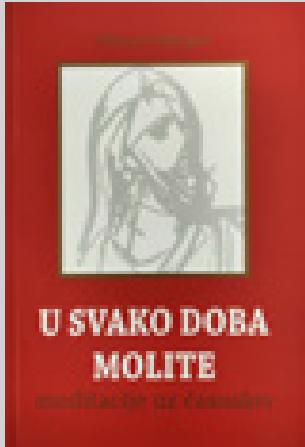
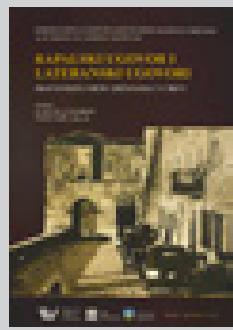
Crkvicu u Kranjcima podizali su stari Grci koji su bili jako bogati. Crkvica je posvećena sv. Floru biskupu. Sv. Flor je 525. godine bio biskup u Novigradu, a već oko 550. godine bila mu je posvećena crkvica u Kranjcima, uz koju je bilo i groblje. Kamene pregrade u crkvici, kameni stup oltara i kamena ploča na prozoru nisu mlađe od 7. stoljeća. Ti su kameni dijelovi iz ranije crkve koja je bila na istom mjestu ili u blizini. U današnjem obliku ona je iz 13. stoljeća, iz doba romanike. Nalazi se nedaleko sela Kranjci, na posjedu obitelji Glavičić. Ključ crkvice čuva se u obitelji Glavičić još od pradjeda Bože Glavičića pa sve do danas. Ta je crkvica stoljećima pripadala župi sv. Lucije, odnosno Skitači, a nakon toga pripada labinskoj župi. Nekad su svećenici dolazili svake nedjelje u Kranjce služiti misu. Od 1982. do 1996. god. u crkvici nije održana nijedna misa. Prijedlog Bože Glavičića, koji se brinuo o crkvi i uzdržavao je još od malih nogu, da se ponovno počinju služiti sv. mise u Kranjcima podržao je tadašnji labinski župnik vlač. Vilim Grbac. Dana 4. svibnja 1996. god. na Sv. Florijana održana je prva misa nakon stanke. Misio je vlač. Vilim Grbac. Od tada se služe mise triput godišnje: za Sv. Florijana (4. 5.), za Sv. Roka (16. 8.) i za Sv. Flora, zadnje subote u listopadu. U crkvici je postojao i vrlo star kip sv. Florijana te slika iz 18. stoljeća na kojoj su prikazani sv. Florijan, sv. Rok i sv. Šimun apostol. Biskup Ivan Milovan izrazio je želju da crkvica bude posvećena sv. Floru što se objeručke prihvatile te postojeći dokument kao dokaz o tome. Po prvi se put 2006. god. služi misa u čast sv. Flora, a predvoditelj misnog slavlja bio je vlač. Željko Zec. Bože Glavičić uložio je velik trud oko crkvice, tako da su proslave bile obogaćene pjesmom zborova, raznovrsnim kulturnim programom, počevši od dječjih recitacija pa sve do svirke na istarskim narodnim instrumentima starijih sudionika. Na kraju misnoga slavlja nikad nije izostao domjenak nakon kojeg je uslijedilo jedno lijepo druženje u prirodi koje je postalo tradicija. Bilo je tu i puno krštenja, pa čak i jedno vjenčanje. Godine 2008. sv. misu u Kranjcima slavi biskup Antun Bogetić, nekadašnji labinski župnik. Dolaze ljudi iz raznih krajeva. Nakon smrti Bože Glavičića ovu lijepu tradiciju nastavljaju njegova obitelj i mještani sela Kranjci koji su ustajni, što je za svaku pohvalu, da se i dalje održavaju svete mise u crkvici sv. Flora. I u ovim teškim vremenima epidemije koronavirusa oni su uporni jer, kako sami kažu, nije važno koliko će vjernika doći na sv. misu, već je bitno da se misa služi. U proteklih 25 godina izmijenilo se puno svećenika koji su dolazili u Kranjce, ali kako je važno i pohvalno da su svi oni bili otvoreni i podržali su inicijativu obitelji Glavičić. Uvijek su ih poticali da nastave dalje na slavu Boga i stavili su im se na raspolaganje. Obitelj Glavičić upućuje jedno veliko hvala dragom Bogu koji je uvijek uz njih te veliko hvala vlač. Mirku Vukšiću koji im je velika podrška. Ne zaboravljaju zahvaliti i svim dragim ljudima koji pomažu na bilo koji način i koji dolaze na misu u Kranjce. Kao što sami kažu „jer upravo smo zato imali 25 predivnih godina i nadamo se još puno lijepih proslava“. (Tekst: Šima, Petra i Ivanka Glavičić; foto: Moreno Franković)

POSJETITE KNJIŽARE "JOSIPA TURČINOVICA"

Izdavačka kuća JOSIP TURČINOVIC d.o.o. Pazin
Narudžbe na tel. 052/ 624 342

Prodavaonice:
PAZIN, A. Kalca 2, tel. 052/621 082
PULA, Dantev trg 1, tel. 052/216 498
POREČ, Eufrazijeva 22, tel. 052/451 784

Radno vrijeme
Pon - pet 9-16 h, sub 8-13 h
Pon - pet 9-16 h, sub 8-13 h
Pon - sub 9-18 h

MISNA VINA POREČKE I PULSKIE BISKUPIJE

Kontakt za nabavu: porec@josipturcinovic.com, 052/451 784

Oče, budi volja tvoja
Molitvenik s velikim slovima
Ponovljeno izdanje

Cijena: 40,00 kn s PDV-om

NOVO U KNJIŽARAMA "JOSIP TURČINOVIC"

Knjiga je, naime, rekapitulacija kratkog ali bogatog života našeg blaženika, napisana perom iskusnog povjesničara. Autor ne opisuje samo događaje vezane uz život blaženika, nego ih stavlja u kontekst vremena u kojem se zbivaju. Vidi se da je imao na raspolaganju zapise blaženika, državne i crkvene arhive, kao i suvremeni tisak. Time je mogao dati cjeloviti prikaz života i djela blaženog Miroslava, posebno njegovo mučeništvo. Ispitujući potanko okolnosti u kojim su se odigrali presudni događaji, on u njegov lik ugrađuje nove pojedinosti, koji se poput kamenčića u mozaiku stavljuju da bi slika bila što razgovjetnija. Trogrlić tako vrlo pregledno prikazuje stanje i ambijent u kome se odigravala drama Bulesića i istarskih Hrvata katolika. Na prostoru Istre u malo vremena dogodile su se tolike društvene-političke perturbacije, da nije bilo jednostavno sve obuhvatiti, što je Trogrliću ipak pošlo za rukom. Najprije talijanska okupacija Istre i pokušaj fašističkog zatiranja svega što je hrvatsko, zatim ratna zbivanja i razne vojske koje su se tu izmjenivale, patnje lokalnog stanovništva, dva krila antifašizma, narodnjačko i komunističko; ovo se zadnje krvavo obračunavalo s narodnjaštvom, jer je komunistima bila važnija revolucija njego oslobođenje Istre

(iz recenzije dr. sc. Stanka Škunce)

U SPOMEN

Marija Pahor

Dana 15. travnja 2021. god. prestalo je kucati škrbno i plemenito srce naše mame Marije Pahor r. Buić 17. lipnja 1937. god. Preminula je samo dva mjeseca prije svoga 84. rođendana.

Otišla je sva moja snaga i nedostižni uzor. Hrabro se i srčano borila, pogotovo zadnja dva desetljeća života, sa svim nedaćama i bolestima koje su je snašle. Izdržala je prije šest mjeseci visokorizi-

čan operacijski zahvat na srcu, tek da bi svoga 90-godišnjeg supruga Aurelija-Zlatka ispratila na vječni počinak u božićno vrijeme, 19. prosinca 2020. god., a za svoju je zadnju životnu muku, izgleda, sačuvala korizmu i uskrsno vrijeme 2021. god. Nismo ni stigli oplakati tatu, a već mu se nakon samo četiri mjeseca mama pridružila u vječnosti. Naša je mama cijeli život praktično živjela vjeru, u mlađim danima često trčeći do crkve u zadnji trenutak, nakon silnih obveza, pa sve do poodmakle dobi. Dok je god mogla, trudila se biti na svetoj misi i svestim sakramentima. Naravno, i nas djecu poticala je na život s Kristom, aktivno sudjelovanje u liturgiji čitanjem ili u župnom zboru, a sama je sudjelovala u svim događanjima u svezi sa župom Trviž, tako da je prve požutje crno-bijele fotografije imala iz Hrvatskoga katoličkog mladenačkog društva „Seljačka sloga“, odgajana pod patronatom poznatih svećenika, npr. mons. L. Jurce, a kasnije tijekom života redovito je polazila misije, duhovne obnove i sudjelovala u svim obljetnicama u svezi sa životom župe. Stizala je mama i na brojna hodočasnička putovanja, pa i u Međugorje. U njezinoj je obitelji život također bio

prožet vjerom i radošću, pogotovo uz posjete tete, pok. časne sestre Marte, i rođaka, pok. vlč. Bogdana Zovića. Njime se posebno ponosila i govorila da je poput svetca. Uzvratila mu je posjete u Krasno, zajedno s ostalim župljanim. Teško se živjelo, ali je mama, koja nije imala mogućnost školovanja, uvijek bila najveća podrška kad smo nas dvije kćeri, Snježana i ja, jedna za drugom, izrazile želju za daljnjim školovanjem na dugom i zahtjevnom studiju medicine. Pomagala nam je i odricala se i više nego je mogla, istovremeno brinući za obitelj sina Milovana i sve u kući, uz neizostavni mukotrpni težački rad u polju i oko stoke. Naša je mama bila izrazito empatična za sve bližnje, kod nje u kući nahranili su se i napojili mnogi ubogi koji drugdje nisu mogli ni preko praga. Blagim je glasom savjetovala nakon što bi saslušala. Imala je bezgraničnu ljubav i razumijevanje za sve ljude, a za one načrtočito posrnule znala bi reći: „A da li su oni za to krivi?“ I najmanju bi uslugu višestruko uzvratila, pa smo znali čuti da naša mama nikad nikome nije ostala dužna. Dok joj je zdravlje dopuštao, sve je u župi Trviž ispratila na vječni počinak, najčešće uz naručenu svetu misu za dušu pokojnika. Uvijek u briži za druge, nikad za sebe, ona koja je četiri puta prošla porodajne muke i nedugo nakon rođenja izgubila prvorodenoga sina Borisa, ispratila me na tešku i osjetljivu specijalizaciju iz ginekologije i porodništva u rađaonicu KBC-a Rijeka riječima: „Da ne biš vikala na brižne ženske!“ Nikada nije dopuštala da „spavamo na lovorkama“ i poticala nas je na daljnje učenje i napredak pa bi znala reći, uz Snježanine napore na specijalizaciji iz anesteziologije i reanimatologije: „Doktor se pokaže u tisnen.“ „Oprosti nam, draga mama, što i mi, radeci i brinuci se za druge, nismo još više bile uz tebe kad je bilo najpotrebnije, a Ti si gubila zadnju životnu bitku i ispustila dušu. Riječi pjesme „Hvala“ na tužnom ispraćaju premalo su u odnosu na ono što si svojim časnim životom zasluzila. Tek će sada počinat tvoje žuljevite ruke i predobro srce. Neka Te Gospodin nagradi za sva tvoja neizmjerna dobra djela.“ (Vesna Pahor Bubić)

Zvonik župne crkve sv. Jurja u Zrenju

Dosad smo predstavili najviše istarske zvonike, čija je visina u rasponu od 40 do (nešto iznad) 60 metara. Na redu su zvonici srednje visine, od 30 do 40 metara. U toj skupini pet naših zvonika dijeli istu visinu od 36 metara, a to su zvonici u Balama, Brtonigli, Galižani, Grožnjanu i Zrenju. Premda abecedno posljednji, među njima je zrenjski na najvišoj nadmorskoj visini od 472 metra, pa krećemo od njega.

Desetak kilometara od Oprtlja, cestom prema sjeveroistoku, stiže se u mjesto Zrenj (tal. Stridone). Zvonik Zrenja, odvojen oko pet metara od župne crkve, zbog svoga položaja, vidljiv je izdaleka, a i pogled s njega pruža se nadaleko – može se vidjeti čak sedam okolnih zvonika.

Dvostruki natpis iznad ulaznih vratiju: C. V. / A. M. 1882. / RISTAUTRATO T T BT / NEL 1887 svjedoči o njegovoj gradnji, dovršetku gradnje odnosno obnovi, vjerojatno na mjestu ranijega zvonika iz 16. stoljeća. Sazidan je od glatkoga klesanog kamena.

Stubište je zvonika također kamenno s metalnom ogradom.

Prostorija za zvona s polukružnim biforama danas ima dva približno jednakana zvona, a vidljivo je da su nekoć bila tri. Na zvonu posvećenom sv. Jurju istaknuta je godina 1872., a na drugome su godine 1916. i 1921. uz teže čitljiv natpis, izlila ga je (ili preoblikovala) tvrtka Lapagna iz Trsta. Okna bifora ograđuju kameni parapeti s obrađenim, vretenastim stupićima. Nakon nešto uže četverokutne konstrukcije s okruglim prozorčićima još je jedan zidni vijenac, poduprt urkasnim kamenim konzolama. Najviši dio zvonika zašiljen je četverokutnom piramidom s metalnim višekratnim križem na vrhu.

Je li se na zvuk zrenjskih zvona kao dječak odazivao i sveti Jeronim (347. – 420. god.) crkveni otac, prevoditelj Biblije na latinski jezik, čije je rodno mjesto antički Stridon? Kip sv. Jeronima uz crkvu njemu posvećenu na ulazu u mjesto svakako sluša zvuke ovoga istaknutog istarskog zvonika.
(np)

